

משנת השבוע

ראש השנה תשפ"ה
פרשת האזינו
[שנה י"ד - גליון א']

דברות קודש
שיעור הלכה
ניצוצי הדף
מאת כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

דברות קודש
ליקוטי מגיד משנה
מצוה יומית
מאת כ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק וצוקללה"ה

הילולא דצדיקיא
א געדאנק פון פרשה
מאת כ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק וצוקללה"ה

מרא"מ בספרי משנ"ה
מערכת המשנה
מאת כ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק וצוקללה"ה

לימוד מצוה יומית

ערב שבת:	ב' תשרי
מצוה תקנט.	לא יוכל לשלחה
שבת קודש:	ג' תשרי
מצוה תקנט.	דין פצוע דכא

שבת יוה"כ

יום ראשון:	ד' תשרי
מצוה תקס.	לא יבוא ממזר בקהל
יום שני:	ה' תשרי
מצוה תקסא.	עמוך ומואב בקהל
יום שלישי:	ו' תשרי
מצוה תקסב.	לא תדרוש שלומם
יום רביעי:	ז' תשרי
מצוה תקסג.	לא תתעב אדומי
יום חמישי:	ח' תשרי
מצוה תקסד.	לא תתעב מצרי

תוכן הענינים

דברות קודש

מכ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק זצוקללה"ה . ג

ליקוטי מגיד משנה ח

מצוה יומית יא

דא"ח מכ"ק מרן אדמו"ר שליט"א יג

שיעורי הלכה לג

ניצוצי הדף לח

מראי מקומות ללימוד דף היומי מא

מערכת המשנה מב

הילולא דצדיקא מג

מגיד משנה לנוער נא

אונגוואר

יצא לאור ע"י

מכון משנה הלכות

1578 53rd St

Brooklyn, NY 11219

לשלוח תגובות והערות

בכל עניני הגליון בפאקס

718-851-2660

לקבל הקונטרס באי-מייל:

KHALUNGVAR@GMAIL.COM

קול אונגוואר

דא"ח מכ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

718.255.9118

♦ נא לשמור על קדושת הגליון

דברות קודש

מאת כ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק זצוקללה"ה

פרשת האזינו שנת תשי"ח

בסנהדרין גרס בנוסח אחר 'אהלות ונגעים', ולענ"ד צ"ל 'נגעים ואהלות'.

ובפרשת דרכים (דו"ש שנים עשר) האריך בדבר הרבה ע"ש, ותיריך הא דמזכיר נגעים ואהלות ע"פ דרכו בקודש, ממה דאמרינן בירושלמי (ביכורים פ"ג ה"ג) חכם חתן ונשיא מוחלין להם כל עונותיהם וכו' נשיא דכתיב "בן שנה שאול במלכו" (ש"א יג:א), וכי בן שנה הי', אלא שנמחלו לו כל עונותיו כתינוק בן שנה, ע"כ. והנה מלך כשנסתלק ממלכותו הרי הוא כיחיד ומתכפר בשעירה כהדיוט, וכשחזר ומנוהו חזר נעשה מלך ומוחלין לו כל עונותיו מחדש.

והנה בשעה שנצטרע דוד ששה חדשים על אוחו עון (סנהדרין קז). נסתלק ממלכותו כמו דקיי"ל הנשיא שנצטרע עבר מנשיאותו, ומביא שעירה כהדיוט וכמ"ש הרמב"ם (הל' שגגות פט"ו ה"ט) וע"ש. וכיון שכן, כשחזר לו למלכותו נתכפר לו עון דבת שבע כדין מי שנתמנה שמתכפרין כל עונותיו.

והנה חילוק זה דאיכא בין כהן משיח למלך, דכהן משיח אף שעבר מכהונתו עדיין יש לו דין כהן משיח. ואילו מלך, כיון שעבר מגדולתו אין לו דין מלך כי אם דין הדיוט. וילפינן לה מדין נגעים, כדאמרינן (הוריות י.) ת"ר "אשר נשיא יחטא" (ויקרא ד:כב), ואיתא שם (יב:.) בעא מיניה רבא מר"נ כהן משיח שנצטרע וכו'. ומעתה יבואר כוונת דוד

"האזינו השמים ואדברה ותשמע הארץ אמרי פי וגו' כי שם ה' אקרא הבו גודל לאלקינו" (לב:א,ג). וצ"ע כפל הלשון 'כי שם ה' אקרא הבו גודל לאלקינו', ודברי רז"ל ידועים.

בהפטורה לשבת תשובה, "שובה ישראל עד ה' אלקיך כי כשלת בעונך קחו עמכם דברים ושובו אל ה' אמרו אליו וגו'" (הושע יד:ב-ג). וקשה, מה זה כפל הלשון 'עד ה' אלקיך', מדוע לא נאמר 'עד ה' או 'עד אלקיך'. ועוד כמה דקדוקים כפי שיבוארו לקמן.

ומתחילה נקדים דברי הגמ' (סנהדרין קז., ב"מ נט.) עה"פ "ובצלעי שמחו ונאספו נאספו עלי נכים ולא ידעתי קראו ולא דמו" (תהלים לה:טו), אמר דוד לפני הקב"ה, רבש"ע גלוי וידוע לפניך שאם היו מקרעים בשרי לא הי' דמי שותת לארץ. ולא עוד, אלא אפילו בשעה שעוסקין בנגעים ואהלות אומרים לי, דוד, הבא על א"א מיתתו במה, ואני אומר להם מיתתו בחנק ויש לו חלק לעוה"ב, אבל המלבין את פני חבירו ברבים אין לו חלק לעוה"ב.

וראייתי במהרש"א (ח"א שם) שכתב, דלכן אמר בנגעים ואהלות, כוונתו לרמוז שהי' להם ליזהר בלשונם הרע עליו שהנגעים באים על לשה"ר (ערכין טו:), ואגב דנקט נגעים נקט נמי אהלות וכו' ע"ש. ונאגב

עוד) וז"ל, כלומר וכו' וגם אין עניינם לאשת איש ע"כ, ונראה דכוונו לתרץ מה שהקשתי בס"ד, וזה לענ"ד ברור.

והנה אמרו חז"ל (קידושין מ.) בישראל מחשבה טובה הקב"ה מצרפה למעשה ומחשבה רעה אין הקב"ה מצרפה למעשה. ובעכו"ם להיפך, מחשבה רעה הקב"ה מצרפה למעשה ומחשבה טובה אין הקב"ה מצרפה למעשה. והטעם בזה כתבו המפרשים, דישראל דיש לו נשמה חלק אלוך ממעל ובעצמותו הוא טוב, אמרינן כיון דיש לו מחשבה טובה, ודאי ה' מוציאה מן הכח אל הפועל לולי האונס אשר אנסו, ולכן אמרינן אונסא כמאן דעביד. ובמחשבה רעה אמרינן בודאי יתעורר קודם שיבוא לידי מעשה ויתחרט, ע"כ אם בלא"ה נאנס, החזקה הוא שאף אי לא ה' נאנס נמי ה' חוזר מעצמו.

משא"כ בעכו"ם אשר נשמתו מסיטרא דמסאבא, "טמא טמא יקרא" (ויקרא יג: מה) והחזקה הוא להיפך, על כן גם דינו להיפך (ועיין של"ה בעשרה מאמרות מאמר ט' טהרת מחשבה). ובאמת הכי מפורש בהרמב"ם (הל' גירושין פ"ב ה"כ) הא דאמרו כופין אותו עד שיאמר רוצה אני.

ובהא נלענ"ד לומר טעם יקר למה שכתב הרמב"ם ז"ל לא נתנו שיעורין לבני נח. ולכאורה נמי צ"ע, וכי צדק הוא כן שאת התינוק העכו"ם בן ג' וד' שנים יענשו, ולישראל לא עונשין עד בן י"ג. ולפי הנ"ל נלענ"ד דהנה צריך לן לידע הטעם למה באמת בקטן אין עונשין פחות מבן י"ג שנה. ונראה דהתורה ירדה לסוף דעתו של אדם, ועד י"ג שנה עדיין שכלו קלוש וגופו מתגבר

באמרו ולא עוד אלא אפילו בשעה שעוסקים בנגעים, ורואין ההפרש וכו' ע"ש, וש"י.

ולפי דבריו הקדושים יש ליישב נמי מה שאמר אהלות, שהרי הביא שם עוד גם בשעה שברח מאבשלום בנו נסתלק ממלכותו עד שנהרג אבשלום, ואז שוב המליכוהו ישראל. וא"כ ממה שדוד יצא מביתו בברחו מפני אבשלום והלך מאהל לאהל עד שחזר, נמי יש ללמוד שמחלו לו חטא בת שבע, שהרי אח"כ המליכוהו. ולכן אמר 'נגעים ואהלות', דמאהלות נמי משמע כיון שלא ה' באהל ביתו כל אותו הזמן, ועכשיו שב לאהלו, הרי מוכח שנתמנה למלך ונמחלו עונותיו.

אמנם בין לפי המהרש"א ובין לפי הפר"ד לפענ"ד עדיין צ"ע, דמאי זה שאמר להו 'המלבין פני חבירו ברבים' איכא כאן, וכי מפני ששאלוהו הבא על א"א במה הלבינו פניו בזה. וגם המהרש"א ארגיש בזה, ע"ש. ועכ"פ זה לא הוי רק כעין מחשבה, ומי יודע מה שבמחשבתם.

ולפענ"ד לולי דבריהם הקדושים היתה נראה לומר דלכן כתב דוקא 'נגעים ואהלות', דהן ענינים טומאה וטהרה ולא שייכי כלל לדין איסור א"א. ולכן אמר ולא עוד אלא אפי' בשעה שעוסקים בנגעים ואהלות ועוסקים באותן ענינים, אומרים לי, דוד, הבא על א"א מיתתו במה, ואז ודאי מוכח בבירור ומחשבתם ניכרת מתוך דיבורם דרק מתכוונים להלבין פניו ברבים, דאל"כ מה ענין לשאלתם ששאלו הבא על א"א בנגעים ואהלות.

ולפי וכן נראים דברי התוס' שם (ד"ה ולא

נראה דהנה כבר פירשתי מאמר חז"ל (קידושין ל:) ואלמלא הקב"ה עוזרו אין יכול לו. כי באמת כל נפש מישאל ממקורו הוא טוב, וממקור קדוש מחצבתה. וזה שאמר 'לא הביט און ביעקב', פי' דביעקב אין הקב"ה מסתכל במחשבה רעה חלילה, והטעם כיון ד'לא ראה עמל בישאל', היינו שאינם עוברים בפועל על שום עבירה חלילה. וא"כ אף שחושב רע חלילה, מ"מ כשבא להוציא מחשבתו מן הכח אל הפועל הוי חזקה שיחזור בו.

ומסיק 'ה' אלקיו עמו', שנשמת בני"ה הוא חלק אלוך ממעל וממקור קדוש הוא, והם מקיימים בכל שעה "שויתי ה' לנגדי תמיד" (תהלים טז:ח). 'ותרועת מלך בו', תרועה הוא מה שתוקעין, האויר שיוצא מהשופר והוא מגוף האדם וחיותו, וכלומר 'ותרועת מלך' שהוא בבחי' "ויפח באפיו" (בראשית ב:ז) מלשון תרועה בו שהנשמה בכל איש ישראל מהקב"ה, והוא רחום יכפר.

אז יאמר 'ותרועת מלך' מלשון ריעות, שכל אחד מישאל יש בו אהבת המלך מלכי המלכים. וא"כ אף שחלילה יש בו און 'לא הביט און ביעקב ולא ראה עמל בישאל', דודאי הם אוהבים למלך ומלאים חרטה מיד בתשובה.

והנה האור חדש (כתנות אור פ' נצבים) הביא קושיא אחת, דאיך מקבל הקב"ה את האדם בתשובה, הרי האדם קודם שחטא הי' נראה לעבודתו של מקום וכשחטא הוא נדחה, וקיי"ל (פסחים עג:) דנראה ונדחה אין חוזר ונראה. ויש מתרצים דבבעלי חיים חוזר ונראה. והקשו דהרי גבי קרבן שהוא נמי בעלי חיים קיי"ל דאינו חוזר ונראה.

ולפענ"ד על שכלו ועושה דברים שלא מדעת, וכשיגדיל ויתגברו שכלו ונשמתו הטהורה והקדושה על גופו הרע, יכניע אותו ויתנהג משעה זו והלאה בדרך טובים, ואדרבה ישוב עוד על העבר וכמו שמפורש בת"ה.

והנה כל זה בקטן ישראל שיש לו חזקת כשרות זו כיון שיש לו נשמה קדושה וטהורה, אשר לכן מעמידין אותו על חזקתו אף שעכשיו עדיין חושי הגוף גברו על השכל, מ"מ כשיגבר רוח השכל יהפוך לאיש אחר, וא"כ הוי כאונס עד התם ורחמנא פטרי. אבל בעכו"ם אדרבה, אם חטא עכשיו כשהוא קטן אף שעדיין דעתו קלושה מנשמתו המסואבה, א"כ כ"ש דמוקמינן אותו אחזקתו להיפך, דכשיעמוד על שכלו מנשמתו המסואבת אדרבה עוד יותר ויותר יבעוט שהרי מקורו הוא מקור רשע. וכיון דנשמתו בחזקת מסאבא, ועכשיו אנו רואין שגם גופו ממקור רשע, אין לנו שוב להמתין כלום ואחת דינו כגדול קטן, כנלע"ד בס"ד.

והנה השל"ה הקדוש (שם פ"י) מפרש הפסוק "לא הביט און ביעקב ולא ראה עמל בישאל ה' אלקיו עמו ותרועת מלך בו" (במדבר כג:כא), וכתב דיש חילוק בין הבטה לראיה ובין יעקב לישאל, וכן ביאר הלשונות 'עמו' ו'בו', כי 'עמו' משמע אתו עמו כלומר אליו (עי' רש"י בראשית לז:יח), ו'בו' משמע בעיצומו. עוד כתב שם ד'און' עולה על המחשבה שחושב בלבו לעשות עבירה כמ"ש "און אם ראיתי בלבי לא ישמע ה'" (תהלים סו:יח), ו'עמל' הוא העבירה שנעשית בפעולה, וע"ש מה שהאריך לפי דרכו בקודש וש"י.

ובתב מצעה גדול וכדומה, ע"ז אמר "קחו עמכם דברים ושובו אל ה'", דמיד כשיהי' לו מחשבה טובה הקב"ה מצרפה למעשה.

ובזה יש לי נמי ליישב בהפטרות פ' נצבים "שוש אשיש בה' תגל נפשי באלקי" (ישעי' סא:י). ולכאורה כפל לשון הוא, וגם צ"ע למה פתח בה' שהוא הוי"ה ב"ה, והמשיך בשם באלקים. ולהנ"ל י"ל נמי "שוש אשיש בהוי"ה", שהרי הנביא שם בא לנחמם בשובם לציון וירושלים. ולכאורה כיון שחטאו היאך מועיל להם תשובה, ועבד שסרח כלום יש לו טענה על רבו. אמנם כיון שהקדים ביצירת אדם הוי"ה לאלקים להורות לנו שהוא נצחי, ע"כ מועיל לו תשובה. וזה שאמר הנביא "שוש אשיש בהוי"ה", שעל ידו "תגל נפשי באלקי", שאחזור בתשובה ויקבלנו.

וזה נראה נמי מה שסיים שם בישעי' "נאום ה' אלקים מקבץ נדחי ישראל עוד אקבץ עליו לנקבציו" (נו:ח), דדוקא כיון ש"נאום ה' אלקים", היינו ביצירת האדם, ולכן שפיר "מקבץ נדחי ישראל", ובלאו הכי לא הי' יכול. וזה נמי נראה שהתפלל משה בפ' ואתחנן "ה' אלקים" (דברים ג:כד), דזה השם מורה על התשובה. ואף שהתם השם בא"ד, מ"מ התפלה היתה אל הוי"ה, וכמ"ש "ואתחנן אל הוי"ה" (שם:כג), והוא רחום יכפר. ובה אפשר לפרש אף מאה"כ "ואתם הדבקים בה' אלקיכם חיים כולכם היום" (ד:ד), דע"י ה' אלקיכם חיים כולכם, שתתקבלו בתשובה.

והנה נחלקו המפרשים אי לעכו"ם מועיל תשובה. ואי נימא דעיקר תשובה

בס' תיבת גומא דבהמה לא הוי בעלי חיים כיון דסוף בהמה לשחיטה, אבל האדם אע"ג דעומד למיתה, יחזור ויחי' בתחיית המתים וקיי"ל דצדיקים אינן חוזרין לעפרן, ומש"ה בעלי חיים כאלו אינן נידחין (ועיי' דרוש פ' פקודי תשי"ז תירץ אחר, ושבעים פנים לתורה).

ובספר אשר שמנה הביא בשם הגאון מוהר"ר יוסף האב"ד דק"ק פרעמסלא לפרש הא דכתב רש"י (בראשית ב:ז) "וייצר ה' אלקים את האדם", שתי יצירות כתיב - א' לעוה"ז וא' לתחה"מ. ופי' דהזוהר הקדוש הקשה למה בכריאת כל ששת ימי המעשה נאמר "ויאמר אלקים" זולת גבי שמים וארץ נאמר "ביום עשות ה' אלקים ארץ ושמים".

ותירץ הזוהר הקדוש משום דאין הקב"ה מייחד שמו הגדול שם הוי"ה ב"ה על דבר הנפסד, וכל הברואים המה כלים מאליהם, מש"ה לא נאמר בו שם הוי"ה ב"ה. זולת בשמים וארץ דקיימים ועומדים הם, לכן נאמר בהו שם הוי"ה ב"ה. והשתא קשה למה נאמר "וייצר ה' אלקים את האדם", שהרי נמי נפסד וכלה וכקושיית הזוהר. לכן פירש"י שני יצירות א' לעוה"ז וא' לתחה"מ, ושוב כלה לא יכלה (ועיי' ארץ חמדה פ' נצבים).

והעולה לן מדברי הזוה"ק הנ"ל דכיון דכתיב "ה' אלקים" מורה לן לנצחיותו של אדם, ולכן ייחד שמו עליו. וא"כ כיון שהוא נצחי שוב לא הוי נראה ונדחה, דבעלי חיים לא נדחים ולא שייך בי' דחיה כל עיקר, וממילא מועיל תשובה, ולא יספיק באמרו 'אלקיך' גרידא. ולכן נאמר 'עד ה' אלקיך', שמחתם נפקא 'שובה ישראל' דמקבלים שוב את השב בתשובה, ותשובה מועלת. וכי תימא דהתשובה צריכה להיות

ולפ"ו י"ל בפשטות מה דלא נתנו שיעורין לבני נח, כיון דהטעם בישראל דנתנו שיעורין ואינו נענש על מה שחטא בקטנותו, דאמרינן לאחר י"ג שנה ישוב על עונותיו שחטא בהן ושבו ורפא לו. משא"כ בכ"נ שאין להם תשובה הוא בחטאו ימות, והבן. ועיין בארץ חמדה הנ"ל שמיישב קרא דיחזקאל (יה:לב) "כי לא אחפרוך במות המת נאום ה' אלקים והשיבו וחיו", ע"ש.

ומעֵתָה זה שאמר רבינו משה "האזינו השמים ואדברה וגו'" והזהיר להם שיקיימו את התורה, ואם חלילה יחטאו יש להם תקנה ע"י שיחזרו בתשובה. ואמר "כי שם ה' אקרא הבר גודל לאלקיני", היינו שדוקא אנו בני ישראל קוראים שם ה' והבר גודל לאלקיני שיקבל אותנו בתשובה שלימה מעתה ועד עולם.

ובמה שכתבתי יש ליישב מה שאמרו בגמ' (סנהדרין צ:): עה"פ "ויאמר ה' אל משה הנך שוכב עם אבותיך וקם העם הזה וגו'" (דברים לא:טז), מכאן רמז לתחיית המתים. ועיין במפרשים מה שהאריכו למענייתם. ולפי הנ"ל י"ל שהרי על דבר שכלה ונפסד אין הקב"ה מזכיר שמו הגדול. ואי נימא חלילה דליכא תחיה"מ, א"כ האדם נמי נפסד וכלה כשמת, וא"כ איך כאן הזכיר שמו הגדול על שכיבת משה, ואמר "ויאמר הוי"ה אל משה הנך שוכב עם אבותיך". אלא ודאי מדייחד שמו הגדול במיתתו, רמז לתחיה"מ דאינו נפסד וכלה וכדעת הזוה"ק וכו"ל. וע"כ דעתיד הוא להחיות בתחיה"מ ולהשאר קיים.

גמרינן מיצירת האדם ומשום דכתיב "ה' אלקים", א"כ מהיכי תיתי לא יקבלום בתשובה, שהרי הם ג"כ מבני בנייהם של אדם הראשון. ונראה דהנה בעשרת הדברות כתיב "אנכי ה' אלקיך אשר הוצאתיך וגו'" (שמות כ:ב). וי"ל דכוונת הדיבור ג"כ לומר דה' אלקיך מעכשיו רק לישראל נאמרה ולא לעכו"ם, ולכן אמר "ה' אלקיך", וא"כ משמע מכאן דתשובה רק לישראל מועיל ולא לעכו"ם.

ובהא אתי שפיר מה דאיתא במדרש בשעה שאמר הקב"ה "אנכי ה' אלקיך" אמר משה "ברוך שלא עשני גוי", והוא תמוה. ולהנ"ל י"ל דכיון דמהתם משמע דלעכו"ם אין מועיל תשובה, ולכן כשמעו דברים אלו פתח משה ואמר "ברוך שלא עשני גוי", כי אילו הייתי נשאר גוי לא היה מועיל התשובה.

היוצא לנו דדוקא לישראל מועיל תשובה אף שגמרינן מהו"ה אלקיך, וכן אמר הנביא "שובה ישראל עד ה' אלקיך", הרי שדייק שדוקא ישראל ישוב עד הוי"ה אלקיך. ומעֵתָה י"ל פי' חדש במקרא הנ"ל, "לא הביט און ביעקב ולא ראה עמל בישראל", וקשה ל"י למה, וכי משא פנים יש בדבר. וע"ז תירץ "הוי"ה אלקיו עמו ותרועת מלך בו", היינו שהוי"ה אלקיו שמורה על התשובה הוא עמו, כי לישראל דייקא נאמרה ולא לעכו"ם, "ותרועת מלך בו" שהקב"ה בחר בנו. ולכן "לא הביט און ביעקב וגו'", דלהם מועיל תשובה ולא כן בעכו"ם שאין מועיל להם תשובה.

ליקוטי מגיד משנה

ראש השנה

בכל שנה יש יצר הרע חדש

כתוב באמרי פנחס (ר"ה אות תצ"ז): בתוס' (ר"ה טז: ד"ה כדי) כתיב "ביום ההוא יתקע בשופר גדול" (ישעי' כז:ג). כדי שמע שטן תקיעת שופר בהיל וכו' אמר ודאי אתי משיחא, ומטי זמניה למתבלע, ומתערבב, ולית ליה פנאי למעבד קטגוריא, ע"כ. לכאורה תמוה, שבכל שנה ושנה יש לו אותה טעות, האיך אינו מרגיש. ותירץ, דבכל שנה השטן הוא יצה"ר חדש, כמו שבבחינת הקדושה, דבכל שנה נתחדש בחינה חדשה.

כל יום לחדש את המלחמה נגד היצר הרע

ונראה שזהו שאמרו חז"ל (קידושין ל:): יצרו של אדם מתגבר עליו בכל יום, וכל הגדול מחבירו יצרו גדול הימנו. לפ"ז בכל יום שנתעלה האדם, בא לו יצר הרע אחר גדול מאתמול, ומתחדש עליו, ובא עם נסיונות חדשים, לפ"ז צריך בכל יום לחדש את המלחמה נגד היצר הרע.^א

בראש השנה אין להזכיר עונות

ידוע שבראש השנה אין להזכיר עונות, וכמו שכתבו הפוסקים (מג"א סי' תקפ"ד סק"ב), שאין לומר 'אבינו מלכנו חטאנו לפניך' בראש השנה. ואדרבה תוקעין בשופר להפחיד את השטן שלא יקטרג וילמד חובה על בני ישראל ח"ו.

רק מי שמלמד זכות ראוי לתקוע בשופר

ולכן מי שמלמד חוב על בני ישראל אינו ראוי להיות תוקע בר"ה, כי הוא בכלל אין קטיגור נעשה סניגור (ר"ה כו.), שהרי התקיעות באים להבעית את השטן שלא ילמד חובה. ואם התוקע דן את כל אדם לכף חובה, ומדבר על בני ישראל רע, אם כן הוא היפוך השופר. ולכן צריך שהבעל תוקע יהיה דוקא אדם כשר המלמד זכות על בני ישראל.^ב וז"ש "לא הביט און ביעקב ולא ראה עמל בישראל" (במדבר כג:כא), צדיק כזה

^א בספר אהל יוסף (בתולדות הרה"ק מגראכאו ז"ע): מובא שהרה"ק מגראכאו ראה סמוך לפטירתו את הרה"ק בעל שפת אמת מגור ז"ע, ושאלו: הייליגער שפת אמת, איהר פרעגט אין אייער ספר על הגמרא, שאיתא בגמרא בכל יום ויום יצרו של אדם מתגבר עליו, ואלמלא הקב"ה עוזרו לא יכול לו. פרעגט איהר, אם הקב"ה עזרו היום כבר נצחו, למה צריך עוד לעזור לו ביום השני, הלוא נחלש כוחו. ענטפערט איהר, כאשר כתוב 'המחדש בטובו בכל יום תמיד מעשה בראשית', וכאשר נתהוה התחדשות הבריאה, ממיילא נתחדש מחדש כח חדש בהיצר הרע, לכך צריכים בכל יום לישועה חדשה מאת הקב"ה.

^ב מסופר: הרה"ק ר' אברהם מאיר מווארשא היה בעל תוקע אצל הרה"ק בעל הישמח ישראל מאלכסנדר

"ה' אלקיו עמו ותרועת מלך בו" (שם), ר"ל שהוא ראוי להיות בעל תוקע, ולתקוע בשופר של מלך מלכו של עולם, ולהבעית השטן לבל ישטין עלינו. ודוקא בצדיק כזה, יהיה תרועת מלך.

מי שמלמד זכות על ישראל הקב"ה אוהבו

וזהו הפירוש בפסוק (במדבר כג:כא) "לא הביט און ביעקב ולא ראה עמל בישראל ה' אלקיו עמו ותרועת מלך בו", וצ"ע הלוא אמרו (ב"ק נ). האומר הקב"ה ותן הוא יוותרו מעיו, והאיך אמר לא הביט און. ונראה שאיתא (אבות פ"א מ"ו) והוי דן את כל האדם לכף זכות, וכל הדין לכף זכות ידונו אותו מן השמים לכף זכות (שבת קכז:). לא כן מי שמלמד חובה, אין השכינה שורה עליו. וזה שאמר הכתוב לא הביט און ביעקב ולא ראה עמל בישראל, ר"ל מי שלא הביט און ביעקב, ולא ראה עמל בישראל ה' אלקיו עמו, לזה מתייחדת השכינה אתו, כיון שהוא מלמד זכות על ישראל, וזה הסימן שה' אלקיו עמו ותרועת מלך בו, היינו שהקב"ה נעשה לו כרע, מלשון ריע וחבר. ותרועת מלך בו, לפי שאינו מביט אחר און ביעקב ואחר עמל בישראל, אלא מלמד זכות על ישראל, והקב"ה אוהבו שמלמד זכות על בניו.

פרשת האזינו

משה רבינו העיד את שמים וארץ על בני ישראל

"האזינו השמים ואדברה ותשמע הארץ אמרי פי" (לב:א). פירש"י, שאני מתרה בהם בישראל, ותהיו עדים בדבר וכו'. ולמה העיד בהם שמים וארץ. אמר משה, אני בשר

זו"ע. בכל שנה ביקש מרבו שיאמר לו סוד התקיעות, ולא אמר לו. בשנה האחרונה לחייו של ר' אברהם מאיר, אמר לו רבו: "תמיד אתה רוצה לידע סוד התקיעות. עכשיו אומר לך, הסוד הוא לאהוב כל יהודי ויהודי, יהיה מי שיהיה. כלום סבור אתה שכוונתי ליהודי המתפלל בכל יום, או לזה המתפלל רק בשבתות. ואולי תחשוב שכוונתי לאהוב גם את היהודי שמגיע לבית הכנסת רק ביום כיפור. ובכן כל זה פשיטא, ואיני צריך הסכמתך.

כוונתי היא ליהודי פשוט ונבער, ההולך ביום הכיפורים ורואה לתמהונו כי החנויות סגורות, ושואל מה זה. ואומרים לו היום הוא יום הכיפורים, יום בו שופט הקב"ה את העולם. כששומע זאת מתעוררת בקרבו הנקודה היהודית, ורץ לביתו, ואומר לאשתו, את ידעת היום יום משפט. ואנחנו צריכים לילך לבית הכנסת, כי זוכר אני שסבי היה הולך להתפלל בזה היום. והיא אומרת לו עוד לא בישלתי סעודת צהרים כי החנויות סגורות. מיד לובש כלי קרב ורוכב על סוסו היערה, וצד ארנבת ומביא לאשתו לבשל ארוחת צהרים. והולך ולוקח הסכין ומגלח עצמו לכבוד היום, ואוכל צהרים, ולוקח את אשתו ורוכב אל פתח ביהכ"נ. וכשבא לפני שער ביהכ"נ, אומר רבונו של עולם אתה יודע שאני נבער וריק, איני יודע לקרוא ולהתפלל, ולמה אכנס לביהכ"נ, ורוכב חזרה הביתה. ליהודי כזה נתכוונתי. כזה יהודי ג"כ צריכים לאהוב.

אמר ר' אברהם מאיר, יהודי כזה יכול רק הרבי לאהוב. אמר לו רבו, הרי רצית לדעת סוד התקיעות, כלום חושב אתה שהם דברים הנקנים באמירה? צריך לעבוד ולעמול הרבה כדי להגיע למדרגה זו של אהבת ישראל.

ודם, למחר אני מת, אם יאמרו ישראל לא קבלנו עלינו הברית, מי בא ומכחישם, לפיכך העיד בהם שמים וארץ וכו'. ועוד שאם יזכו יבואו העדים ויתנו שכרם, ואם יתחייבו תהיה בהם יד העדים תחילה וכו'.

איך העיד משה את שמים וארץ

ויש להקשות האיך אמר משה לשמים וארץ אתם תהיו עדים, הרי שמים וארץ נוגעים בדבר ופסולים להעיד, גם צ"ב הרי אמרו בגמ' (ע"ז ג.) אלא כך אומרים עו"כ לפני הקב"ה, רבש"ע ישראל שקיבלוה [התורה] היכן קיימוה וכו'. אמר להם הקב"ה שמים וארץ יעידו בהם שקיימו את התורה כולה. אומרים לפניו רבש"ע שמים וארץ נוגעין בעדותן, שנאמר (ירמי' לג:כה) "אם לא בריתי יומם ולילה חוקות שמים וארץ לא שמתי וגו'". והקשו התוס' (ד"ה נוגעין) ועכ"פ הלוא ראייה גדולה שקיימו את התורה, מכיון שהשמים וארץ קיימים. ותירצו דאין חוששין בזו הראייה דאין אב מעיד על בנו. ועוד י"ל שהם קיימים ממה שקבלו את התורה, כדאמר (שבת פח.) אם ישראל מקבלים את התורה מוטב, ואם לאו וכו'.

רק גבי לימוד התורה שמים וארץ נוגעים בעדותן

ולולי דמסתפינא היה נלפענ"ד לומר דבר חדש, בדיוק לשון הגמרא 'שמים וארץ יעידו שקיימו את התורה 'כולה'. והנה בתורה יש שני ענינים, לימוד התורה וקיום התורה ומצות. ולשון 'כולה' משמע כל התורה, ולא רק לימוד התורה. ואמנם לקיום העולם די בלימוד התורה. לפי זה אינן נוגעין בעדותן כי שמים וארץ מעידין שישראל קיימו כל התורה 'כולה', ולכן אינן נוגעים בעדותן. ובזה מיושב ג"כ מה שבסמוך שם נמצא תיבת 'כולה' בסוגריים. אמר להם הקב"ה אני מעיד בהם שקיימו את התורה, ובסוגריים 'כולה'. והנה לגבי השי"ת לא צריך כל התורה כולה, אבל בשמים וארץ אמר כולה.

נוגע בעדות שייך רק בבעל בחירה

עוד י"ל, שבאמת ענין נוגע בעדות שייך רק בבעל בחירה ובעל שכר ועונש, כי בבעל בחירה יש חשש שמא ישקר, ואפילו באיש נאמן שודאי לא ישקר, אמרינן אדם קרוב אצל עצמו, וקרוב פסול להעיד. וכבר הארכתי בזה בס"ד (משנה"ה ח"ה סי' ר"ס). אבל במלאך לא שייך דין קרוב או פסול, וכ"ש לשמים וארץ. אלא שהאמות לפי דעתם יטענו כן, הגם שלהלכה אינו אמת. ולפי טעותם השיב להם הקב"ה מכס יבואו ויעידו, משום שאין הקב"ה בא בטרוניא. שהרי כל דיון שם לא היה אלא בגדר שלא בא בטרוניא, ולהשיב להם על כל הטענות שלהם. ולכן שפיר עשאם משה רבינו עדים. (שנת תשמ"ט)

¹ כדאיתא בזה"ק (ח"ב קסא). באורייתא אתברי עלמא, ובאורייתא אתקיים עלמא. עוד איתא שם (ח"ג יא): דעלמא לא אתברי אלא בגין אורייתא. וכל זימנא דישראל מתעסקי באורייתא עלמא מתקיימא.

מצוה יומית

מצוה תקסב. לא תדרוש שלום

ג' תשרי תשפ"ה

תתגר במ (שם:יט), ובשעיר אל תתגרו במ, כי לא אתן לכם מארצם עד מדרך כף רגל. הנה אלה שלש מניעות מפורשות בתורה, לא הביאום בעלי חשבון המצות במספר. וראיתי לרב בעיקר השלישי, שהם לשעה ולא לדורות, עד שעשאן על בעל ההלכות תמוה וקושיא וכו'.

לדעת הרמב"ן נוהג לדורות

והרמב"ן חולק וסובר שנוהג לדורות. והביא מדרש אגדה, בשעה ששלח דוד את יואב לארם נהרים ולארם צובה, פגע באדומיים, וביקש לזנבן, הוציא לו איצטליות שלהן, רב לכם טוב את ההר הזה. פגע במואביים וכו'. שלח יואב את המאורע. באותה שעה לא נהג דוד עצמו מלך, אלא עמד והעביר פורפירין מעליו ועטרה מעלי ראשו, נתעטף והלך לו אצל סנהדרין. אמר להם רבותי לא באתי בכאן ללמוד אלא ללמד, ואם אתם נותנין לי רשות אני מלמד. שלחתי את יואב לארם נהרים וכו'.

הפלשתים עשו ברית חדשה עם יצחק אבינו

ובפירושו על התורה כתב הרמב"ן (בראשית כו:כט) "אם תעשה עמנו רעה וגו'": וענין היראה הזאת אשר פחדו ממנו אינו נראה שירא מלך פלשתים שלא יבא עליו יצחק למלחמה, אבל הבטיחם אברהם לו ולנינו ולנכדו (שם כא:כג), ועתה אמרו בלבם בעבור שהפרנו אנחנו את בריתנו עם יצחק ושלחנוהו מעלינו, גם

אם מצות אל תצר את מואב נוהג בזמנינו

במה שכתב האבני נזר בדין אל תצר את מואב, אם נוהג לדורות, או שהיא מצוה התלוי בזמן.

מלחמת יואב עם ארם

נראה לפענ"ד איתא במדרש (תנחומא דברים ג') כשהלך יואב להלחם עם ארם נהרים, יצאו לקראתו. אמרו לו, אתה מבני בניו של יעקב ואנו מבני בניו של לבן. והרי התנאי שלהם קיים, דכתיב (בראשית לב:יב) "עד הגל הזה וגו'". כששמע יואב כך, חזר אצל דוד, אמר לו מה אתה אומר, הרי תנאי שבועת יעקב. מיד הושיבו סנהדרין שושן עדות ללמד. למדוהו ואמרו לו, באמת כך היה התנאי, אלא שהם עברו תחילה. בלעם הרשע לא כך אמר (במדבר כג:ז) "מן ארם ינחני בלק מלך מואב וגו'". וכושן ושעתים לא שעבד בנו, שנאמר (שופטים ג:ח) "ויעבדו בני ישראל את כושן רשעתיים. הם הרשיעו עלינו שתי רשעיות. כיון שהורו להם סנהדרין כך, חזר עליהם והרגם, שנאמר (תהלים ס:א-ב) "בהצותו את ארם נהרים ואת ארם צובה וישב יואב ויך את אדום בגיא מלח".

לדעת הרמב"ם אינו נוהג לדורות

ומצאתי בספר המצות לרמב"ן (ל"ח מצוה י"ז) ועוד אחת מעט היא מכמה ספיקות מניעות שבאו בעמון ומואב ושעיר אל תצר את מואב ואל תתגר במ מלחמה (דברים ב:ט), ובבני עמון אל תצורם ואל

ולקחו ממונם וכל אשר להם, שבאופן זה נקרא הפרת ברית. ובגמ' (סוטה י.) והוא יחל להושיע את ישראל, אמר רבי חמא ברבי חנינא הוחל שבועתו של אבימלך, ופירש"י (ד"ה הוחל), לפי שהם עברו על השבועה תחלה. ויה"ר שנזכה לביאת משיח צדקינו, והוא יגדור פרצת העולם, ואז שוב אין לנו התחייבות נגד שבועה שנשבעו להם. (שו"ת משנ"ה ח"ב סי' של"ו)

הוא יפר את בריתו עמנו, ויגרש זרעו את זרענו מן הארץ. ולכן עשו עמו ברית חדשה.

כשהפרו את הברית

מבואר שמה שגירש אבימלך ועמו את יצחק מארצם, הוא הפרת ברית, ואפילו לא נגעו בו כלל, אם כן יכול גם הוא להפר את הברית עמהם. וכ"ש אם הרגו וגרשו

דברי אלקים חיים

מאת כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

דברות קודש בסעודת הילולא כ"ט אלול תשפ"ג
נעוץ סופה בתחילתה - סוף הש"ס נעוץ בתחילת הש"ס

ורואים מזה, איך שהש"ס נעוץ סופה בתחילתה, בסופה כתוב 'תלמידי חכמים מרבים שלום בעולם'. ואיך הם מרבים שלום בעולם, ע"י תחילת הש"ס, שמוכיחים משם שישנם סיפורים בתחילת הש"ס ...

שני חכמים בלשון המשנה

ובבבן אתנהגה היום גם כן כך, נלמד משנה במסכת אבות (פ"ו מ"א), ובתוך הדברים נספר על בעל ההילולא, כ"ק מרן הגה"ק זי"ע. המשנה מתחיל, 'שנו חכמים בלשון המשנה, ברוך שבחר בהם ובמשנתם'.

הרבי ז"ל הוציא חיבור מיוחד הנקרא כך 'שנו חכמים בלשון המשנה', בענין לימוד התורה בקדושה, ושלא להעתיק התורה מלשון הקודש ללשון העמים. מערכות שלימות ניהל הרבי ז"ל על ענין זה, להיבדל מן העמים ומלשונם. והיה מרגלא בפומיה לשון המדרש ('לקר"ש קדושים רמו תרכ"ו'), 'והייתם לי קדושים כי קדוש אני ה'" (ויקרא כ:כו), כשם שאני קדוש כך אתם היו קדושים, כשם שאני פרוש כך אתם היו פרושים. 'ואבדיל אתכם מן העמים להיות לי', אם מובדלים אתם מן העמים הרי אתם שלי, ואם לאו הרי אתם של נבוכדנצר מלך בבל וחבריו.

ובכך הוא כותב בתוך הספר (עמ' נ"ד): הננו בקונטרס זה להביא דעת המורים ראשונים ואחרונים, שאסרו בכל תוקף שלא לתרגם

זכינו עכשיו לערוך סיום הש"ס, הש"ס מסתיים עם מימרא זו (נדה עג.), תנא דבי אליהו, כל השונה הלכות בכל יום, מובטח לו שהוא בן העולם הבא, שנאמר (חבקוק ג:ו) "הליכות עולם לו", אל תקרי הליכות אלא הלכות. והתחלת הש"ס הוא עם המשנה (ברכות ב.) מאימתי קוראין את שמע בשחרית וכו'.

מסופר שפעם הזמינו מנהלי תלמוד תורה את אחד מהמלמדים לדין תורה אצל מרן הגאון רבי יוסף חיים זוננפלד צוק"ל. בדין תורה טענו המנהלים בפני הגרי"ח, שהוא אכן מלמד טוב ונהנים ממנו, אך דא עקא, במקום ללמד לתלמידים משניות בכל השיעור, כדרך כל המלמדים בכל התתי"ס, המלמד הזה מספר להם סיפורי צדיקים במשך חצי שיעור, ורק במחצית הזמן הוא מלמד אותם משניות.

ענה להם מרן הגרי"ח, ניתי ספר משניות ונחזי, הנה מיד במשנה הראשונה במסכת ברכות, כתוב 'מעשה' ובאו בניו מבית המשתה וכו'. ומיד אחרי זה במשנה ג' שוב מופיע 'מעשה', אמר רבי טרפון אני הייתי בא בדרך והייתי לקרות וכו'. אם המשנה מספרת סיפורים, גם להמלמד מותר לספר סיפורי צדיקים, ואדרבה תועלת גדולה יש בזה, כי הסיפורי צדיקים מכניסים יראת שמים בתלמידים.

ופירש הרמב"ם (פיה"מ שם), שתורה שלמדה באף עמדה לו, אבל תורה שלומד ע"י תענוג אין בה תועלת ולא תתקיים.

ואיך יוכלו לתרץ כל הדקדוקים והדיוקים והדרושים על כל החילוקים בראשונים ואחרונים, בתרגום האנגלי, כולם כמוץ ידחם, הרוח הזמן, שהוא המעשה השטן הלשון האנגלי. עכלה"ק.

לימוד התורה צריך להיות מימין לשמאל

ובאמת יש עוד חסרון כשלומדים התורה מתורגם לאנגלית, שהרי באנגלית כותבים משמאל לימין, ולימוד התורה צריך להיות דוקא מימין לשמאל, כדי להכליל השמאל בימין. וכידוע ימין מורה על חסדים ושמאל מורה על גבורות, ולכן יש להתחיל את הלימוד מימין, כדי להשפיע חסדים ע"י לימוד התורה, ולהכליל גם השמאל – הדינים בתוך החסדים. ואילו בתרגום האנגלי שהוא משמאל לימין, יכול לגרום ח"ו להיפך.

וראיתי דבר נחמד בענין זה, דהנה מבואר במדרש (מכילתא מסכתא דבחדש פרשה ה'), שאומות העולם נתבעו ונשאלו, אם רוצים הם לקבל את התורה, כדי שלא ליתן להם פתחון פה כלפי השכינה לומר, אילו נתבענו היינו מקבלים עלינו, ולכן הוכיח להם הקב"ה שהם נתבעו ולא קיבלו עליהם.

וזהו כוונת הפסוק (דברים לג:ב) "וזרח משעיר למו", שהקב"ה נגלה על בני עשו הרשע ואמר להם, מקבלים אתם עליכם את התורה, אמרו לו מה כתיב בה, אמר להם 'לא תרצח'. אמרו לו, זו היא ירושה שהורישנו אבינו, שנאמר (בראשית כז:מ) "ועל חרבך תחיה". "הופיע מהר פארן" – הקב"ה נגלה על בני ישמעאל, אמר להם, מקבלים אתם עליכם את התורה. אמרו לו מה כתוב בה,

את כל הש"ס כולו או מקצתו על לשון עמים, ולהניח מים הנאמנים, הוי כל צמא לכו למים, באר חפרוה שרים נדיבי עם, מיום עמדם על הר סיני עד היום הזה, ולחצוב להם בורות נשברים, מים סרוחים בחכמת העמים, ומגיד דבריו ליעקב חקיו ומשפטיו לישראל לא עשה כן לכל גוי, ואתה בחרתנו מכל העמים ורוממתנו מכל הלשונות וקדשתנו במצותיך.

ופירש השל"ה הקדוש (פסחים דרוש ג'), 'ורוממנו מכל לשון', התרוממות שלנו מכל לשון לשון הקודש וכו', ואין לך כל אומה משבעים אומות שלא נתערבו בלשונם איזה תיבות מלשון הקודש, אמנם ישראל זכו ללשון הקודש כולו. זהו שאומרים ורוממנו מכל לשון. והענין, כי האומות אף שהם מסיטרא דמסאבא, מ"מ יש להם בשרשם איזה אחיזה למעלה בקדושה. אמנם ישראל הם בפנימיות וישראל כולם קדושים, על כן להם לשון הקודש כולו, ע"ש.

ולבן, כיון דלשונם מסיטרא דמסאבא, הם טמאים ולשונם טמא, והלומד בלשונם נעשה כמוהם. אבל ישראל קדושים ולשונם קדוש, והלומד בלשון הקודש, נעשה כולו קדושה לקדוש, והוא בכלל קדושים תהיו. עכלה"ק.

ולפני זה כתב עוד (עמ' מ"ז), תורה תורה חגרי שק, איה חסידין ואיה גבורין אשר קיימו בך אדם כי ימות באהל, וחרדו שלא לשנות אפילו קוצו של יו"ד או אות אחת מהפירוש והגירסא במקום אחד, חסר וא"ו או יתיר וא"ו, ואפילו על קוצו של אות, ודייקו מזה תלי תלים, וכן על קוץ וקוץ דרשו תלי הלכות, ואיה שוקל ואיה סופר האותיות, והעמל בתורה כמאמר התנא (אבות פ"ה מכ"ג) בן הא הא אומר לפום צערא אגרא.

המלחמה מצא מסכת סנהדרין, ושש על זה כמוצא שלל רב, ומיד התחיל ללמוד המסכתא, וללמדה לרבים^כ, וכך היה עוסק תמידים כסדרם בלימוד התורה, אפילו בזמנים קשים אלו, ואין לך לימוד התורה לשמה יותר מזה.

פעם אחת התקיימה סעודת כ' סיון כאן בבית המדרש, והרבי זי"ע כבר היה אז בארץ ישראל. בשעת הסעודה הקריא דודי רבי בן ציון, מכתב קודש שהרבי זי"ע שלח אליו בשנים הקשות שלאחר המלחמה, ובתוך הדברים כתב לו הרבי, אחי יקירי, האם נשאת בחיים, תדע לך שאצלינו ישנם חמש מאות ילדים שכבר כמה שנים לא ראו צורת אשה, ובכך גם אתה תיזהר על שמירת עינים בכל כוחך, ועסוק בתורה בהתמדה גדולה.

אחרי זה כשהייתי בארץ ישראל אצל אאמו"ר זי"ע, סיפרתי לרבי זי"ע מהמכתב שרבי בן ציון הקריא בפנינו בשעת סעודת כ' סיון. אמר לי הרבי ברוב ענוותנותו, אז בודאי עוד לא כיוונתי שלא לשמה ... אמנם אנחנו יודעים האמת, שעד יומו האחרון למד תורה לשמה ממש.

הרבי זי"ע זכה שדיבורו מתבדרים ונאמרים בכל הבתי מדרשות בעולם

ובמו שאנו רואים שנתקיים בו בשלימות דברי המשנה, כל העוסק בתורה לשמה זוכה לדברים הרבה, ולא עוד אלא שכל העולם כולו כדאי הוא לו. והכוונה בזה עפ"מ שמבואר בגמרא (סוטה כא.), משל לאדם שהיה מהלך באישון לילה ואפילה, ומתיירא מן הקוצים ומן הפחתים ומן הברקנים ומחיה רעה ומן הלסטין, ואינו יודע באיזה דרך מהלך. נודמנה לו אבוקה של אור, ניצל מן

אמר להם 'לא תגנוב'. אמרו לו, בוזו הברכה נתברך אבינו, דכתיב (בראשית טז: יב) "והוא יהיה פרא אדם", וכתיב (שם מ: טו) "כי גונב גונבתי". אבל כשבא אצל ישראל, פתחו כולם פיהם ואמרו "כל אשר דבר ה' נעשה ונשמע" (שמות כד: ז), וזהו "מימינו אש דת למו".

ויש להבין למה לאומות העולם אמר הקב"ה שמצוות התורה הם לא תרצח ולא תגנוב, וזה גרם שלא היו רוצים לקבל את התורה. ואילו לכלל ישראל פתח הקב"ה ואמר "אנכי ה' אלקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים", ולכן נתבטלו לפני הקב"ה וקיבלו את תורתו.

וראיתי ביאור נחמד על זה בדרך צחות, שכאמת הראה השי"ת את העשרת הדברות באופן שוה ממש - גם לכלל ישראל וגם להבדיל לאומות העולם. רק כלל ישראל שקוראים מימין לשמאל, ראו מיד את הדיבור הראשון "אנכי ה' אלקיך וגו'". ואילו אומות העולם הקוראים משמאל לימין, ראו מיד את הדברות האחרונות, "לא תרצח לא תגנוב". ועכ"פ רואים מזה שהקריאה מימין לשמאל הוא אחד מהיסודות של כלל ישראל מאז היתה לגוי.

הרבי זי"ע למד תורה לשמה ממש

נמשך בלימוד המשנה, רבי מאיר אומר, כל העוסק בתורה לשמה זוכה לדברים הרבה, ולא עוד אלא שכל העולם כולו כדאי הוא לו.

דבר זה ראו ביותר אצל אאמו"ר זי"ע, הוא למד תורה לשמה, פשוטו כמשמעו, אפילו בשנים הרבות שממש לא היה לו אפילו פת במלח, לפני המלחמה ובשעת המלחמה ומיד לאחר המלחמה. ידוע שלאחר

^כ יש תמונה איך שהרבי מלמד תורה לצעירים מיד לאחר המלחמה.

שאמר הגה"ק המשך חכמה צדוק"ל, שיש לו זכרון יותר טוב מזכרונו הנדיר של הגה"ק בעל צפנת פענח צדוק"ל, כי הצפנת פענח זוכר מה שלמד לפני כמה שנים, ואילו אני למדתי את זה ממש עכשיו. כזה היה גם אצל אאמו"ר - את הכל הוא למד ממש עכשיו, תמיד חזר על כל התורה כולה.

הרבי זי"ע לא הסיח דעתו כל ימיו מירושלים

והנה הליקוטי חבר בן חיים מבאר בדרך אחר מה שאמר רבי מאיר, שכל העוסק בתורה שלמה, 'כל העולם כולו כדאי הוא לו'. דהנה המון העם צריכים להקריב הקרבנות בפועל דוקא בביהמ"ק בירושלים. לעומת זה העוסק בתורה לשמה נחשב לו כאילו הקריב כל הקרבנות, ולכן כל העולם כולו כדאי הוא לו להקריב קרבנותיו, ואינו צריך לנסוע דוקא לירושלים ולבית המקדש.

אמנם הרבי זי"ע הגם שלמד תורה לשמה, והיה כל העולם כולו כדאי לו, מ"מ לא היה ניחא ליה כלל וכלל שהותו בארה"ב, ממש במשך כל ימיו היה לבו בירושלים, בבחינת "דברו על לב ירושלים" (ישעי' מ:ב), הוא לא הפסיק לדבר על ירושלים. כבר בשנות תש"כ כבר היה תוכנית שיקבל שטח בנתניה, ובשנות תש"ל כבר היה לו שטח בירושלים, ואח"כ זכה להיות בפועל בירושלים וללמוד תורת ארץ ישראל.

יש להחזיק תורת ארץ ישראל ע"י חלוקת קופות

ואפשר לומר שמה שאמרו 'שכל העולם כולו כדאי הוא לו', קאי על תורת ארץ ישראל, שכל העולם כולו כדאי לתמוך בתורת ארץ ישראל ולהחזיק בה. כמו שכתב

הקוצים ומן הפחתים ומן הברקנים, ועדיין מתיירא מחיה רעה ומן הליסטיין ואינו יודע באיזה דרך מהלך, כיון שעלה עמוד השחר ניצל מחיה רעה ומן הליסטיין. ועדיין אינו יודע באיזה דרך מהלך, הגיע לפרשת דרכים ניצל מכולם.

ובהמשך איתא שם, מאי פרשת דרכים, מר זוטרא אמר, זה תלמיד חכם דסלקא ליה שמעתתא אליבא דהלכתא. ופירש"י, דסלקא ליה שמעתתא אליבא דהלכתא - והכי קאמר, עלה עמוד השחר ניצל מן החיה כו', זכה לתורה ניצל מיצה"ר ומן החטא. ועדיין אינו יודע באיזה דרך מהלך, "אם יזכה שיסייעוהו מן השמים להתקבל דבריו בין חבריו, להורות כהלכה וכמשפט", הגיע לפרשת דרכים כלומר זכה לכן, ניצל מכולם.²

לדבר זה בוודאי זכה אאמו"ר זי"ע, "אם יזכה שיסייעוהו מן השמים להתקבל דבריו בין חבריו, להורות כהלכה וכמשפט". כל דבריו מקובלים בכל כלל ישראל, והלכה כמותו בכל מקום, כולם מורים את ההלכה והמשפט על פי פסקיו. וזהו "זוכה לדברים הרבה", שהוא זוכה שהרבה מדבריו מתבררים ונאמרים בבתי מדרשות עד היום הזה. וזהו "כל העולם כולו כדאי הוא לו", כי אומרים דברי תורה משמו בכל העולם כולו.

ובמו כן אנשים מכל העולם כולו הריצו לאאמו"ר זי"ע שאלותיהם, ממש היו שואלים אותו בכל התורה כולה, והוא היה משיב להם על הכל, וראו בחוש איך כל רז לא אניס ליה, לא מפני כח זכרונו לבד, רק מפני שהיה חוזר תמיד על הכל. ועל דרך

² ע"פ פירש המלוא העומר מה שאמרו בגמרא (סוטה ז): על יהודה, שמשה רבינו מתפלל עליו, 'ועזר מצריו תהיה' (דברים לג:ז) כי ראה שלא הוה קא סלקא ליה שמעתא אליבא דהלכתא. ורואים מזה שהזוכה לאסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא ניצל מכולם - עזר מצריו תהיה.

והיראה שלו יהיה אצלו כמו לבוש, שפעמים לובשו ופעמים פושט הלבוש לשם שמים.

דבר זה ראו בחוש אצל הרבי זי"ע, בדרך כלל היה מתנהג בפשטות ועניות נפלאה, אך אם ראה איזה ענין בבית המדרש שצריכים לצאת על זה בחרב ובחנית, היו יכולים להישרף ממש מרוב חריפותו, אך מיד כשהענין סודר, שוב חזר לפשטותו וענוותנותו. וראו ממש איך שהיראה והענוה הם אצלו כמו לבוש, לפעמים לובש את היראה עליו, ולפעמים את הענוה.

הרבי זי"ע היה גאון ישר-צדיק ישר-רבי ישר

נמשׁיך בלימוד המשנה, ומכשרתו להיות צדיק וחסיד ישר. מרן הגר"ח מוואלאז'ין מבאר, שהתורה והמצוות צריכים להיכנס לפנימיות האדם, לא רק מן השפה ולחוץ, כמו שמצינו בהגעת כלים, שהמים הרתחים נכנסים לפנימיות הכלי ומוציאים כל הבליעות האסורות ממנו. וזהו 'ומכשרתו', יש כח להתורה להכשיר את האדם כדרך הכשרת כלים, עד שהאדם נעשה כל כולו צדיק וחסיד ישר.

ויש להבין מהו צדיק וחסיד ישר. פעם כשמסר מרן החידושי הרי"ם שיעור בפרקי אבות ביאר כך, שצריכים להיות צדיק ישר, וחסיד ישר, ולא כחסיד פלוני שנכנס למקוה עם בגדיו ... כי זהו חסיד מעוקם, וצריכים להיות חסיד ישר.

זבורני שפעם בבחרותי הייתי אצל צדיק הדור שהתפלל מאוחר מאד, ונתפעלתי מאד מאופן עבודתו. אך כשסיפרתי את זה לאאמור"ר זי"ע, אמר לי, שהוא גם כן מתפעל מאד מעבודתו וגייעתו, אך צריכים לזכור שאפשר לעבוד את ה' גם באופן רגיל. וזהו הכוונה 'צדיק ישר', גם הרבי והצדיק צריך

הרה"ק הישמח ישראל במכתב קדשו, בשם אביו האדמו"ר הזקן מאלכסנדר, שהיה שולח קופות צדקה לבני הרה"ק רבי דוד מלעלוב שהיו גרים בארץ הקודש, כדי שיהיה לו חלק בתורת ארץ ישראל.

ובכן מן הנכון לייסד מחדש, דבר שהרבי זי"ע כבר ייסד את זה לפני י"ג שנים, בבחינת שכחום וחזרו ויסדום, לחלק קופות צדקה עבור תורת ארץ ישראל. יש כמה כוללים כאלו - כולל חיבת ירושלים, כולל שומרי החומות. רבה של אונגוואר הגאון רבי יוסף אלימלך כהנא זצ"ל היה נשיא כולל שומרי החומות והיה מחלק ליהודי ארץ ישראל.

ואכן רכשנו קופות מיוחדות עבור כולל רבי מאיר בעל הנס עבור עניי ארץ ישראל, ובעז"ה נחלק את הקופות בכל הבתים, ויהיה גבאי מיוחד שיהיה ממונה לגבות את הממון שבקופות ולשלחו לעניי ארץ הקודש.

מלבשתו ענוה ויראה

נמשׁיך בלימוד המשנה, 'נקרא ריע אהוב אוהב את המקום'. אין צורך להאריך בזה, כל מי שזוכר את הרבי כאן בבית המדרש, יודע עד כמה זה דבר פשוט, שהרבי היה אהוב וחביב אצל כל אחד ואחד. אוהב את המקום אי אפשר לתאר כלל.

נמשׁיך בלימוד המשנה, אוהב את הבריות, משמח את המקום משמח את הבריות, ומלבשתו ענוה ויראה. על מה שאמרו 'ומלבשתו ענוה ויראה' איתא במאור עינים (פ' מקץ) בשם הרב החסיד מוריניו ישראל מפאלצק, שיש פעמים שצריך האדם לנהוג את עצמו לשם שמים שלא ביראה, כי ע"י היראה לא יוכל לקרב, והצורך הוא להתאחד באחדות גמור. וכן בענוה על דרך זה, כי צריך לנהוג לשם שמים שלא בענוה. ולכן אמר ומלבשתו ענוה ויראה, כי הענוה

פלוני ולרופא אלמוני. ורק בסופו של דבר כאשר מתיימש כבר מכל סוגי הרופאים, או אז הוא נכנס אלי ונותן לי ח"י דאלער, ומתחנן לרפואה. ואיני מביין, הרי לכל רופא נוסף שהלך, הוציא הוצאה יותר גדולה מהרופא הקודם, ולמה בסוף כשהוא מגיע אלי, אינו נותן לי רק ח"י דאלער ...

כמובן שהרה"ק אמר את זה בדרך צחות, אך גם התכוון בזה לדבר עמוק עד מאד, אמונת צדיקים אין פירושה שרק לאחר שמתאישים מגיעים אל הצדיק. אדרבה, הדבר הראשון שצריכים הוא האמונה בה' ובמשה עבדו. ולכן כשיש ח"ו חולה, הדבר הראשון שצריכים לעשות הוא להתפלל על החולה, וללכת להזכיר את החולה אצל צדיקים, מתוך אמונה ובטחון שלימה. ורק בתורת השתדלות צריכים גם' ללכת לרופא, אך אסור להפוך את היוצרות.

ועל דרך זה כתב הזרע שמשון על פרק ק"ז שבתהלים, שמבואר שם הארבעה שצריכים להודות. ויש להבין למה אצל הולכי מדבריות כתיב (תהלים קז:ו) "ממצוקותיהם יצילים", ואילו אצל החולים כתיב (שם:יט) "ממצוקותיהם יושיעם". ומבאר הזרע שמשון, עפ"מ שכתב הרד"ק בשורש 'שוע' שרצונו לומר שומע תפלה, כי אצל החולים היה סלקא דעתך לומר שהקב"ה לא ישמע תפלתם, מפני שקודם שהם קוראים אל ה', ואף לאחר שזעקו וקראו לו, הם משתדלים ע"י בשר ודם לרוץ אחר הרופאים, ונמצא שבטחונם בה' אינו בטחון גמור, וקמ"ל הפסוק שאפילו הכי שומע תפלתם, ולכן כתיב בהו **יושיעם**.

משא"כ בהולכי מדבריות אמר יצילים, מפני שכל בטחונם הוא אך ורק בהשי"ת, ולכן הדבר פשוט שהשי"ת יצילים. וכן ביורדי הים

להתנהג 'ישר', באופן ובזמן הרגיל אצל כולם.

ודבר זה ראו בחוש אצל הרבי זי"ע, הוא היה גאון ישר, צדיק ישר, רבי ישר, כל הזמנים היו אצלו רגיל כמו אצל כל אדם. ובאמת זה עבודה הרבה קשה יותר, לכווין כל הכוונות ולייחד כל היחודים, ועם כל זה להישאר עם הזמנים הרגילים. וזהו מה ששנינו בסיום הש"ס, תלמידי חכמים מרבים שלום בעולם, למרות שהם תלמידי חכמים וצדיקים, מכל מקום הם נשארים בשלום ובישרות עם שאר אנשי העולם, בזמנים הרגילים אצל כולם.

התחזקות באמונת צדיקים

נמשך בלימוד המשנה, ומרחקתו מן החטא ומקרבתי לידי זכות, ונהנין ממנו עצה ותושיה בינה וגבורה. ענין זה פשוט ביותר שהתקיימה אצל הרבי זי"ע, אלפי אנשים נהנו ממנו עצה ותושיה.

העבודת ישראל על פרקי אבות מבאר מהו ונהנין ממנו עצה ותושיה. רצה לומר, כי כשהאדם נותן עצה עדיין איננו יודע באם יצליח בה, אבל כשהצדיק מייעץ היא עצה היא תושיה גופא, כי הקדוש ברוך הוא מסכים לעצתו אשר יעץ, ובודאי יצליח בה. והיא עצה ותושיה, לשון ישועה שנאמר (משלי ח:יד) לי עצה ותושיה. ע"כ.

אמנם בענין זה צריכים להתחזק מאד, ללכת להצדיק מתוך אמונה פשוטה. וכמו שאמר פעם הגה"ק מקלויזנבורג זצוק"ל בדרך צחות, דהנה כשיש לאדם חולה בתוך ביתו, בראשונה הוא הולך לרופא, ואם אין מוצא חן בעיניו תשובת הרופא, הוא הולך לעוד רופא ולעוד רופא, כשאינו חוסך מעצמו שום הוצאה, רק מוציא הוצאות גדולות של אלפי אלפי דאלער, על מנת להגיע לרופא

שהרבי זי"ע יגיע להתפלל כאן אתנו בבית מדרשנו. ובפרט שאנו עורכים כעת לכבוד סעודת הילולא, וסעודת הש"ס לכבוד נשמתו, כמו שהיה דרכו תמיד לסיים ש"ס כל שנה, ואיתא במהרי"ל שהנשמה מגיע לסיום שנלמד לכבוד נשמתה. ומובן מאליו, שהיות והרבי זי"ע כבר נמצא עתה כאן אתנו, לא נניח לו ללכת מכאן עד לאחר ר"ה.

והגם שכעת מגיעים אנשים רבים על ציונו הקדוש בצפת ביומא דהילולא, וגם בני נמצא שם, אך אין שום סתירה בין הדברים, כי הנשמה הוא דבר רוחני ואינו תופס מקום, הוא נמצא גם בצפת במקום ציונו, והוא נמצא גם כאן אתנו פה היום.

לפנות בוקר אנו הולכים לומר הסליחות הארוכות של ערב ראש השנה. זכורני איך הרבי זי"ע היה אומר הסליחות הללו בכל שנה ושנה, מתוך בכיות נוראות בכל סליחה וסליחה.

יעזור השי"ת שימשיך להתפלל גם עתה עבורינו, ושנוכה לשמחת החיים פרנסה בניקל ובהרחבה, בריאות השלימות, שידוכים טובים, כל הישועות שצריכים ברוחניות ובגשמיות, הצלחה בתורה וסייעתא דשמיא לאסוקי שמעתתא אליבא דהילכתא, שנה טובה ומתוקה, שנוכה לגאולה השלימה במהרה בימינו, אמן.

ואים סייעתא דשמיא מיוחדת במפעל 'נועם השבת' שע"י קהילתנו

בהודמנות זו רצייתי להודות לראש הקהל, על ההשקעה שהשקיע להעמיד ההיכל התורה על תילה, יעזור השי"ת שהוא ואשתו וכל בני ביתו יושעו בכל הישועות, ושאכן יוכלו ללמוד ולהתפלל כאן מתוך הרחבת הדיעת.

אמר (שם: כח) **'יוציאם'**, מפני שכל בטחונם הוא רק על השי"ת. אצל הרבי זי"ע ראו מאד ענין זה, שהיה שם כל בטחוננו רק על השי"ת. אפשר להאריך עוד הרבה לספר על אאמו"ר איך נתקיים בו כל דברי המשנה, אך אין הזמן מספיק עתה.

בימים הנוראים נמצא הרבי זי"ע אתנו כמו בחיים חיותו

אנו נמצאים כעת בזמן נעלה מאד, ערב ראש השנה. איתא בגמרא (ר"ה לב:), אמר רבי אבהו, אמרו מלאכי השרת לפני הקב"ה, מפני מה אין ישראל אומרים שירה [הלל] לפניך בראש השנה וביום הכפורים, אמר להם, אפשר מלך יושב על כסא דין וספרי חיים וספרי מתים פתוחים לפניו וישראל אומרים שירה?

מרן רבינו הגאון החתם סופר ז"ל בדרשותיו (פ' נצבים תקצ"ד) מבאר בדרך מופלאה למה אין אומרים הלל בראש השנה ויום הכיפורים: ע"ד שקיבלנו שבר"ה ויוהכ"פ הנשמות הקדושות שכבר מתו ונשמות האבות מצטרפים עמנו בביהכ"נ בתפלתנו. אך המתים אע"פ שמתפללים עמנו ותפלתם עושה רושם, מ"מ שירה אינם יכולים לומר עד תחיית המתים, דאז כתיב (ישעי' כו: ט) "הקיצו ורגנו שוכני עפר", אבל בעוה"ז לא המתים יהללו קה ולא כל יורדי דומה" (תהלים קטו: יז). על כן כיון שספרי חיים וספרי מתים פתוחים, אי אפשר לומר שירה מפני המתים המצורפים בתפלתינו. ע"כ.

ומסופר שהרה"ק רבי צבי מזידיטשוב זצוק"ל אמר, אפשר להרגיש בחוש את נשמות המתים שמגיעים להתפלל עמנו בימים הנוראים.

היוציא לנו מכל זה, שבראש השנה נזכה

אבות יום טוב'. ולאחר מכן המשיך גם אביו לדבר עמי, ואמר לי בהתרגשות ובהתפעלות עצומה, גם אני צריך לאחל לרבי אבות יום טוב, הרי הרבי עושה את העבודה שלי, אני לבד לא הייתי יכול לעשות עבודה מופלאה כזאת. ב"ה רואים סייעתא דשמיא מופלגת, בבחי' הלכה כמותו בכל מקום (עי' סנהדרין צג:).

יעזור השי"ת שכולם יהיו תלמידי חכמים, ושנוכה בקרוב לקבל פני משיח צדקנו במהרה בימינו אמן.

ובאן המקום להודות לכל עסקני קהילתנו, שהעמידו סדר 'כהלכתו', 'נועם השבת', שכולם יושעו בכל הישועות. ב"ה רואים בזה סייעתא דשמיא נפלא. יש בחורים שאינם שייכים לקהילתנו, והם מגיעים כאן רק לסדר 'נועם השבת' ולמלחה מלכה. החורים של אחד החברים אמר לי היום, שרואים בחוש איך החבור שלו נשתנה מכל משפחתו למעליותא בזכות תוכנית 'נועם השבת'.

לפני זמן קצר התקשר אלי בחור אחד לאחל

ראש השנה תשפ"ד יום א' דר"ה שחל להיות בשבת קודש

כח תשובה אפילו אינו מסגף עצמו

ובתב הבני יששכר (תשרי מאמר ד', דרוש ז' אות כ"ג) ויתפרש עוד, שובה ישראל עד וכו', והנה נאמר אשר חכמים הגידו ברוח קדשם הלא בספרתם, כמה סיגופים יסגף את עצמו לכל חטא ועון להתם חלאת זוהמת המקטרג שנעשה ע"י העון ולהעבירו מן העולם ולבטלו, וגם להתם חלאת זוהמת גופו שנעשה ע"י הנאת העונות, הגם שהמצות עשה של תשובה מן התורה הוא סתם לשוב אל הש"י ולהתודות לפניו מעומקא דלבא על כל חטא ועון ולהתחרט מאד באמת על העבר ולעזוב העונות ויקבל על עצמו על העתיד כמו"ש לעיל בדרושים, עכ"ז הסיגופים נצרכים לטעם הנ"ל.

והנה כאשר האדם חלש ואינו יכול לסבול סיגופים [ובפרט בדורות הללו אשר תש כוחינו מן כובד הגלות והיסורין], עכ"ז יקיים האדם מצות עשה דאורייתא לשוב אל הש"י כמו"ש לעיל, והש"י יקבל תשובתו, כי

היום הרת עולם וכו' אם כבנים רחמנו כרחם אב על בנים ואם כעבדים וכו'. ויש להסביר הענין, כי בודאי ניתן להבין הענין שאין תוקעין בשבת, והרי אמרו חז"ל (ר"ה טז:): כל שנה שאין תוקעין בתחילתה מריעין לה בסופה, ה' ירחם. ועיי"ש בתוס' בשם בה"ג דלא קאי אם חל ר"ה בשבת. וגם גזירת שמא יעבירונו הוא תמוה, כדברי הטורי אבן שזה מילתא דלא שכיח, עיין שו"ת משנה הלכות דגזירה שמא יעבירונו ולא אמרו 'שמא יוציאנו' דמיירי באדם באמצע רשה"ר. גם יש להבין חילוק בין שבת במקום בי"ד שתיקנו לתקוע ובמקדש, ועיין בשו"ת בי"ש (או"ח סי' רפ"ה).

ונקד"ם מ"ש הרמב"ם דשופר אין לה טעם אבל רמז יש בה עורי ישנים משינתכם. והנה עיקר תשובה חרטה קבלה וידי פה... ואמנם יש עוד חלק תיקון סיגופים וכי"ב ועיין בשו"ת נודע ביהודה (או"ח סי' ל"ה) ובשו"ת בית שערים לזה"ק שמיישב דבריו הק'.

מלך הגוים" (ירמ' י:ז) הקשה שם, וכי קוב"ה מלך הגוים הוא ולא מלך ישראל. עיין שם דרכו והילוכו בקודש].

ועפ"י הדברים הנ"ל יתכן שפיר לפי פשוטו (והארכנו במקו"א), והנה הא דמלך שמחל על כבודו אין כבודו מחול הוא דוקא כשחטא החוטא נגדו במזיד, דאז הוא פגם לכבודו. משא"כ כשהחטא הוא בשוגג יכול המלך למחול. וא"כ חטאים בשוגג ובאונס מהני תשובה גם לאומות העולם, על כן מקבלים מהם קרבנות.

והנה ידוע דאית תשובה מאהבה ואית תשובה מיראה (יומא פו.). והנה תשובה מיראה הוא בבחינת עבד המתירא מאדונו ומלכו. ותשובה מאהבה הוא בבחינת בן המתגעגע על שהרחיק עצמו מן אביו, וזוכר אהבתו אליו ושב אליו באהבה. וזאת התשובה לא תצויר באומות שאינם במדרגת בניס לעולם.

והנה תשובה מיראה היא בבחינת שם אדני" דינ"א דמלכותא "ירא את י"י בני ומלך" (משלי כד:כא). ותשובה מאהבה היא בבחינת הוי"ה אלקיך תשובה עילאה, הוי"ה בניקוד אלקי"ם כידוע (פע"ח ש' מנחה ומעריב פ"ט). ובוה יש לפרש דברי הנביא, 'שובה ישראל', כיון שאתה ישראל ואתה בן, הנה מהני לך התשובה ותוכל לשוב בתשובה מאהבה 'עד הוי"ה אלקיך', שבזאת הבחינה אתה בן, כדכתיב "בנים אתם להוי"ה אלקיכם", ואמר "כי כשלת בעונך", עון מזיד הוא, ובמזיד הוא פגם בכבוד המלך ואינו יכול למחול על כבודו, על כן באומות העולם לא מהני להו תשובה על המזיד. אבל כיון שאתה ישראל בן ותוכל לשוב עד הוי"ה אלקיך, הנה תעורר אהבת האב לבנים, ואב שמחל על כבודו בכבודו מחול וימחול ויסלח ויכפר.

הש"י יודע ועד שאין בכחינו לסכול סיגופים, וזהו שיש לפרש, שובה ישראל עד י"י אלקיך [ולא ימנעך מעשות תשובה מה שאין אתה יכול לקבל סיגופים, אין זה מניעה] כי כשלת בעונך, על דרך יתנו לכושל שבהם (כתובות פד.). היינו החלש, והכוונה ע"י העונות שבכל דור נחלשים הכוחות ונתארך הגליות בעונות ואין בכח ויכולת לקבל סיגופים, על כן די לשוב סתם כפי המצווה עלינו בתורה "ושבת עד י"י אלקיך" (דברים ל:ב) אפילו בלא סיגופים, וזה שאמר אח"כ קחו עמכם דברים [וידו דברים בלבד] ושובו אל י"י וכו', והשי"ת יקבלנו בתשובה שלימה.

תשובה לישראל מהני ולא לאומות העולם

ויתפרש עוד, שובה ישראל וכו', עפ"י מה שאמרו רז"ל בתנחומא (פ' האזינו) כתיב "ישא י"י פניו אליך" (כמדבר ו:כו), וכתיב "אשר לא ישא פנים" (דברים י:יז), עשה תשובה נושא פנים. יכול לכל, ת"ל 'אליך' - אליך ולא לאומות העולם, עכ"ל. הרי שלא מהני תשובה רק לישראל ולא לאומות העולם. וכן פסק הקדוש הגאון הרמ"ע מפאנו והמבי"ט.

ופירשו המחברים הראשונים הטעם, דקיי"ל על פי התורה מלך שמחל על כבודו אין כבודו מחול (כתובות יז.). ועל כן לא מהני לגוים תשובה עפ"י התורה. ושאיני ישראל דאשתנו למעליותא דכתיב "בנים אתם לה' אלקיכם", ונקראים "עמוסים מני בטן" (ישעי' מו:ג), והש"י לנו אב, ואב שמחל על כבודו כבודו מחול. אבל לאומות העולם נקרא השי"ת עליהם 'מלך', כדכתיב "מלך אלקים על גוים" (תהלים מז:ט) ואין כבודו מחול. [ובזה יתורץ שפיר קושיית הסבא בזהר (ח"ב צ"ה ע"ב) בפסוק "מי לא ייראך

ועל כן נתן להם הש"י את השבת עוד קודם למתן תורה, דהנה האיך היו יכולין לקבל התורה אם אין תשובה מועלת ח"ו, ואדם אין צדיק בארץ וכנ"ל.

ועל כן הוצרך הש"י לבטוח להם על התשובה קודם נתינת התורה וכנ"ל. והנה עפ"י משפטי התורה מלך שמחל על כבודו אין כבודו מחול. אבל כיון שהש"י נתן להם קודם מתן תורה את השבת שהוא שרביטו של מלך, בזה הורה להם שהם בנינים והוא למו אב, ואב שמחל על כבודו כבודו מחול^א.

ומעתה בין תבין, התחלת השבת לישראל היה ע"י משה שהוא דור הו', והוא המשתמש בשרביטו של מלך. והנה הש"י רצה ליתן התורה לישראל בשבת, כי ע"י השבת יודע שהם משתמשים בשרביטו, כי המה בנינים והוא למו אב. על כן ח"ו גם בעברם על התורה מהני להם תשובה, כי אב שמחל על כבודו כבודו מחול. על כן אמר הש"י לשון כזה "וקדשתם היום ומחר" (שמות יט:י), ומשה יוציא מן הכח אל הפועל ע"י דרש עוד יום אחד, ותהיה נתינת התורה בשבת ע"י הדרש של משה.

דחנה ארבעה חלקי התורה הנרמזים בפרד"ס - פֶּשֶׁט רְמוֹ דְרוֹשׁ סוּד. פשט הוא בעשיה, רמו ביצירה, דרוש בבריאה, סוד באצילות הקדש (שער הגלגולים הקדמה י"ז).

כחו של שבת דוקא מודה בניס לה' אלקיכם

ובמאמרי (חודש סיון מאמר ב' אות ו') עפ"י הדברים האלה עוד זאת אדרוש אל החברים המקשיבים, אמרו חז"ל משה הוסיף יום אחד מדעתו והסכים הקב"ה על ידו (שבת פז:). ומקשו בגמרא מאי דרש "וקדשתם היום ומחר" (שמות יט:י), מה מחר לילו עמו וכו'. והנה הוא היקש הניתן מסיני לדרוש. והקשו בתוס' (ד"ה היום) אם כן כיון דדרש מהקישא אין זה מדעתו, עיין שם. ועוד אני מתמיה, אם היה רצון הש"י שיהיה כך, למה לא אמר בפירוש ג' ימים, ולא נצטרך ללמוד בהיקש. ואגב זה נבוא לחקור טעם במצות שמירת שבת, כיון שהיה עתיד להאמר בעשרת הדברות במעמד הנכבד, למה הקדימו הש"י ונתנו לישראל במרה (שבת פז:).

ואומר לך את הנלע"ד, דהנה קיי"ל גוי ששבת חייב מיתה (סנהדרין נח:), ופירשו בזה הטעם הוא, דהנה כתיב "וישבת [הש"י] ביום השביעי מכל מלאכתו וגו' ויברך אלקים את יום השביעי וגו' כי בו שבת מכל מלאכתו וגו'" (בראשית ב:ב). אם כן היום השביעי כביכול הוא שרביטו של מלך, והמשתמש בשרביטו של מלך חייב מיתה (שם כב:), אם כן גוי שנשתמש בשביתה חייב מיתה. משא"כ ישראל הם בנינים והש"י למו אב, הן המה משתמשים בשרביט אביהם.

^א והנה אמרו רז"ל בפסוק "ויגדל משה ויצא אל אחיו וירא בסבלותם" (שמות ב:יא), אשר משה ביקש מפרעה שיתן להם יום אחד למנוחה, והנה בירר משה להם את יום השבת (שמו"ר א' כ"ח), והנה כשיצאו ממצרים ונתן להם הש"י את השבת שמח משה, וזהו שאומרים "ישמח משה במתנת חלקו" (סאו"ח סי' רפ"א). והנה בודאי לא במקרה היה הדבר ששבתו קודם הציווי ע"י השתדלות משה, דהנה מעת שחבר הש"י את אברהם לחלקו, הנה משה הוא דור השביעי, נגד יום השבת קודש לדי'. ועל כן אמר הש"י למשה "ראה נתתיך אלקים לפרעה" (שמות ז:א), כביכול קראו בשמו ורכב על הענן והשתמש בשרביטו, הגם שעפ"י הדין במלך אין רוכבין על סוס ואין משתמשיין בשרביטו (סנהדרין כב:), למשה הותר הכל, כמו שאמרו רז"ל כל הענינים הללו אצל משה (שמו"ר שם). [ועיין בזהר (חי"ב קצ"ז ע"א) על הפסוק "מה שמו ומה שם בנו" (משלי לד:ו) ותבין ענין נפלא], ועל כן שבתו ישראל ביום השביעי שהוא שרביט המלך, ע"י משה שהוא דור השביעי אשר עלה אל האלקים.

בשבת ומשתמשים בשרביטו של מלך. וממילא 'רחמנו כרחם אב על בני'. ואם כעבדים' ואז צריכים התקיעות לרחמי שמים, ועל זה קאמר 'עינינו לך תלויות עד שתחננו ותוציא כאור משפטנו איום קדוש'.

הרי לך כי דרש הוא בבריאה, ואימא עילאה שהוא בינה עולם התשובה (זוה"ק ח"ב כ"ג ע"א) מקנתת בבריאה כנודע (תיקו"ז כ"ב ע"א).

עב"פ נחזור לעניננו שזה הכוונה 'אם כבנים', דהיינו ראש השנה שחל להיות

יום ב' - דרשה לפני התקיעות

ומרן זי"ע בשו"ת דברי יציב (חומ"ס פ"ה): מעודי תמהתי שכלה תנמנמ בעת יציאתה, וחכמים יקראו משום זה הינומא. וכתב: אך דברי חכמים אמיתין ומאירין, לפי מה דאיתא בירושלמי האי מאן דדמיך בריש שתא דמיך מזליה, משום שעיקר הכל הוא התחלה, ולהכי התחיל השו"ע בהשכמת הבוקר. וגבי חתן וכלה שביום חתונתם מתענין דהוי יום שליחה כיום כפור, ופשיטא שהוא יום תפלה שאז יעלה הזיווג יפה יפה. אבל השתא דחזינן דהאשה נתארמלה או נתגרשה ולא עלתה לה יפה, בטח דשמחה אז ולא העלתה צעקתה לפני שומע תפלה, ולכך דמיך מזלה. ולזה נקרא הינומא דמנמנה בה כלתה, שעל יד כן אירע שצריכה עדים לתבוע כתובתה ע"י אלמנותה או גירושיה.

לא הביט און ביעקב

והנה אי' דהקב"ה אינו מביט בעוונותיהם של ישראל אלא בזכויותיהם. וכן היא במדרש (תנחומא פ' בלק ס"י י"ד) "לא הביט און ביעקב ולא ראה עמל בישראל" (במדבר כג:כא), אמר בלעם [הקב"ה] אינו מסתכל בעבירות שבידם, אינו מסתכל אלא בזכות שלהם.

ובירושלמי (ר"ה פ"א ה"ג) א"ר לוי (תהלים ט:ט) "והוא ישפט תבל בצדק ידין לאומים במישרים". הקב"ה דן את ישראל ביום בשעה שהן עסוקין במצוות, ואת האומות

אשרי העם יודעי תרועה

"תקעו בחודש שופר בכסה ליום חגנו כי חק לישראל הוא משפט לאלקי יעקב" (תהלים פא:ד). ואמרו במדרש (ויק"ר כ"ט ד') א"ר יאשיה, כתיב "אשרי העם יודעי תרועה" (תהלים פט:טז). וכי אין אומות העולם יודעים להריע? כמה קרנות יש להן, כמה בוקיננס יש להם, כמה סלפירגסי יש להם, ואמרת 'אשרי העם יודעי תרועה'? אלא שהן מכירין לפתות את בוראן בתרועה, והוא עומד מכסא הדין לכסא רחמים ומתמלא עליהם רחמים והופך להם מדת הדין למדת רחמים. אימתי, בחודש השביעי.

גם להבין ענין עשרת ימי תשובה אם כבר יש כתיבה בראש השנה. ולמה יש להלין הדין.

דדמך בריש שתא

גם להבין ענין מ"ש (ס"י תקפ"ג סע"ב) שכתב הרמ"א בשם ירושלמי ר"ה, האי מאן דדמיך בריש שתא דמיך מזליה. ומזה כתב הרמ"א נוהגים שלא לישן ברה"ה ומנהג נכון הוא. ונראה ג"כ דנמנמו אינו בכלל דאין בו טעם שינה ולא נקרא שינה. ועייין בא"ר שכתב שהשמיט הלבוש דברי רבו הרמ"א משום דס"ל דשרי, כמ"ש הב"ח (ס"י תקפ"ז) בשם מהרש"ל, דמהר"ם היה רגיל לישן כמו בשאר יום טוב. ובפר"ח, וכן אנו נוהגים אע"פ שיותר נכון שלא לישן ברה"ה.

הקב"ה ואומרת לפניו, רבש"ע, כתוב בתורה "ולא תשבעו בשמי לשקר" (ויקרא יט:יב), וישראל משכימין לשווקים ונשבעים לשקר, ומחמדין את נשי חבריהם, ומספרין לשון הרע על רעיהן, שמא יש לפניך משוא פנים.

אבל הקב"ה מדבר טוב על ישראל, ואומר אל מדת הדין, ישראל משכימים לבתי כנסיות ולבתי מדרשות, ומביאין את התינוקות לבית רבן, ומולים את בשרם. ולא עוד אלא שבראתי להם תשובה, שהיא שקולה כנגד כל הקרבנות שבתורה, ואתם אומרים יש לפני משוא פנים. ע"כ.

אבל אסור להיות בוטח על החסד שיהי' ח"ו אחטא ואשוב, שאז ח"ו אין מספיקין, והכוונה שאין מחפש להטיבו אז.

חתם סופר: תק"ש בדוגמת ברקים למטר עשה

ובכר כתב החת"ס (דרשות ג' ט"ג ד"ה מעלה) "מעלה נשיאים מקצה הארץ ברקים למטר עשה מוצא רוח מאוצרותיו שהכה בכורי מצרים מאדם עד בהמה שלח אותות וגו'" (תהלים קלה:ז-ט) רב טובו על בית ישראל, שאפילו רשעים שהם בבחינת נשיאים (עיין רש"י בראשית יז:כ) "כלה ענן וילך" (איוב ז:ט), והם בקצה הארץ עמקי הקליפות, והקב"ה מעיינו ע"י ההתעוררות של תשובה ששולח בקרבן.

והיינו 'ברקים למטר עשה', שההתעוררות קדושה שלמעלה הם נקראים 'מטר', כדכתיב "ועל העבים אצוה מהמטיר עליו מטר" (ישעי' ה:ו). ומוצא לו רוח שנכון מאוצרותיו שלמעלה לעוררו על התשובה. משא"כ באומות העולם שסוגר בעדם דלתי התשובה, שהרי 'הכה בכורי מצרים', פי' בכור מחשבותם שהיה לשוב אל ה' - אותו הכה הקב"ה מבחינת אדם עד בחינת בהמה, שנעשו כבהמות, לא השכילו את ה' כמ"ש

בלילה בשעה שהן בטילין מן המצות. שמואל אמר, מי שהוא דן את ישראל הוא דן את האומות. מה מקיים שמואל 'דין לאומים במישרים'? דנן ככשירים שבהן.

וביתר שאת אי' בפסיקתא רבתי (פיסקא מ') דבר אחר אמר רבי לוי, דן אותם בישרות, דן אותם בלילה, אימתי כשהם ישנים מן העבירות, שביום הם עוברים עבירות וגוזלים וחומסים, לפיכך הוא דנם בלילה בזמן שהם ישנים. באותה השעה שהם בטלים מן העבירות, כדי שיהא להם תקומה בעולם. למה, שאין הקב"ה חפץ אפילו באבידתם של רשעים. למה, שהכל בריותיו ומעשה ידיו. איזה יוצר מבקש שישתברו קנקניו? לכך הוא דנן בלילה כדי שיעמדו בעולם, 'דין לאומים במישרים'.

ובשהוא דן את ישראל הוא דנן ביום, שכשהם ישנים הם בטלים מן המצוות. נייער משינתו מיד הוא משכים לבית הכנסת וקורא קרית שמע ומתפלל, שומע את התורה, שומע את הזקן. אמר רבי פנחס בשם רבי יהודה בן לוי בשם רבי אלכסנדר, למה אין ישראל תוקעים מן התפילה ראשונה אלא בתפילת המוספים? כדי שבשעה שהם עומדים בדין יהיו מצויין מליאי מצות הרבה ויזכו בדין.

ומסיים שם, רצוני הוא שתנצחוני, הוי "ה' חפץ למען צדקו" (ישעי' מב:כא), ובשביל שנקראתי 'אלקי משפט' (ישעי' ל:יח) ו'אלקים אמת' (ירמ' י"י) כשתהיו עומדים לפני ברה"ה, היו נוטלים שופרות ותוקעים בהם, ואפי' יש לכם כמה קטיגורים הם בטלים מכם.

הלימוד זכות של הקב"ה על בני ישראל

וברתנא דבי אליהו (זוטא פרק כ"ב), ובכל יום ויום מדת הדין מתגברת ועומדת לפני

ביראה ואהבה, ועי"ז יזכו בני ישראל שיהי' מצוה גוררת מצוה.

וזהו החילוק בין אומות העולם שיש להם קלגסים ודין אותן, אבל אין הקב"ה בא לטובתם לתקן את הפנימית, וממילא נשאר מלא חטאים. וממילא אפי' שתוקעין, אבל אינו עושה הפעולה. משא"כ יהודי התוקע כמו ברקים למטר, ונשפע מזה רב רחמים וחסדים.

"אשרי העם יודעי תרועה", אלא שהן מכירין לפתות את בוראן בתרועה, והוא עומד מכסא הדין לכסא רחמים, ומתמלא עליהם רחמים והופך להם מדת הדין למדת רחמים. אימתי, בחודש השביעי. שיודעים לפתות את בוראם בתרועה, שהקב"ה כביכול רוצה ומוצא מקום להטיב לבני ישראל.

החיד"א: טוב ה' לכל ורחמיו על כל מעשיו

ועי' בספר מדבר קדמות להחיד"א (מערכת ת') שנתעורר על דברי המדרש (תנחומא פ' מצורע סי' י"א) עה"פ (תהלים קמה: ט) "טוב ה' לכל" - יכול 'לכל', ת"ל "ורחמיו על כל מעשיו" (שם). ופליאה. ופי' הוא ז"ל כי הנה בעשות האיש עבירה רח"ל, נברא על ידו מלאך המקטרג עליו. וכאשר מבקש לעשות תשובה על חטאו, הרי עי"ז ימות ויתבטל המלאך ההוא. והיינו מה שאומרים (תפילת יונתנה תוקף) 'ומלאכים יחפזון וחיל ורעדה יאחזון ויאמרו הנה יום הדין וכו'', כלומר שחוששין פן ישוּבו בני"א אל אביהם שבשמים וממילא יתבטלו המלאכים. האמנם זהו רק בתנאי שעושה תשובה מיראה, שאז לא זכה האיש כי אם לסתום את פי המקטרגים ולבטלם.

וזהו מרומז בדברי הגמ' (יומא פו:): העושה תשובה מיראה זדונות נעשו לו כשגגות. וצ"ב אמאי נחשבין דוקא לשגגות. אלא כי

במקום אחר על הפסוק "כבוד לב פרעה" (שמות ז:יד). ועי"ז 'שלה אותות ומופתים בתוככי מצרים', כי אלו שבו לא היה יכול לפרסם ניסיו ונפלאותיו.

מתעסק במצוה ואז דנים אותו

וזהו ענין כוונת שופר. כשהולכים לדין שיתעסקו במצוה, ובתשובה, וכמו שמסיים שם, רצוני הוא שתנצחוני, הוי "ה' חפץ למען צדקו" (ישעי' מב:כא). ובשביל שנקראתי אלקי משפט ואלקים אמת כשתהיו עומדים לפני בר"ה, היו נוטלים שופרות ותוקעים בהם. ואפי' יש לכם כמה קטיגורים הם בטלים מכס, ואז יתעסקו במצוה ותשובה. אבל שיצטרכו לרזון כאשר היא ישן אינו עצה טובה, ומאן דדמיך ריש שתא רחמנא דמיך מזליה.

אבל כאשר עושה תשובה מאהבה, אז להיפוך - היות שיש מצות שעושה מאהבה ויראה, ויש "מצוות אנשים מלומדה" (ישעי' כט:יג). ואם ח"ו עושה מצוה בלי דחילו ורחימו, א"כ חס ושלום נולד מזה מלאך באופן שחסר ממנו הדו"ר. ועי' מצות שופר, שנכנע לבו ומתקרב להבורא ברוך הוא, אבינו שבשמים חי וקים, ממילא נתהפך כל העבירות למצוות, וגם המצוות שהי' חסר הדחילו ורחימו מחמת התשובה, מקבלים המלאכים אלו דחילו ורחימו.

ביאור ומלאכים יחפזון

בזה מבואר לנכון שאומרים בתפלת יונתנה תוקף - ומלאכים יחפזון וחיל ורעדה יאחזון ויאמרו הנה יום הדין כו'. והכוונה דהמלאכים האלו לפני יום הדין לא היה אצלם מדה כזאת, ועי' התקיעות מיושב ומעומד כדאי' בגמ' וברשי' שמחבבים את המצוות, כל המלאכים של המצוות נתעלו למעלה ממדרגתם, ונהיה מלאכים שלימות המעלה

במדרגה נשגבה עוד יותר [בבחי' הזו] מהלוחות בעצמם. וכדרשת חז"ל (מנחות כט:): עה"פ "כי ביי"ה צור עולמים" (ישעי' כו:ד), שהבעל תשובה מרומז באות ה' כי נכנס שוב לתוך הקדושה מלמעלה. וכבר נודע מאמרם ז"ל (ברכות לד:): שבמקום שבעלי תשובה עומדין - צדיקים גמורים אינם עומדין.

השי"ת ירחם ויכתוב לנו ולכל בני ישראל שנת גאולה וישועה חיי אריכי ומזוני רויחי וסייעתא דשמיא ושידוכים הגונים נאה ומתקבל בבריות גופא ונהורא מעליא, וימתקו הדינין והגבורות כדבעי בשורשם, ונזכה ל"וכל העם רואים את הקולות ואת הלפידים" (שמות כ:טו), ונמליך את קב"ה בפסוקי מלכיות, ויבא לפניו זכרונו לטובה ובמה בשופר, כביאת משיח צדקנו בב"א.

הריהו הורג נפש בשגגה - שממית ומבטל את המלאכי חבלה בכח תשובתו.

וזהו כוונת המדרש "טוב ה' לכל". והרי המלאכים טוענים שלא לקבל התשובה [בכדי שלא יתבטלו], וס"ד שיקבל הקב"ה את דבריהם. ת"ל "ורחמיו על כל מעשיו" - על האיש העומד בעולם העשייה ומבקש להתכפר לפני צור עולמים ב"ה, וודאי מקבל הקב"ה את תשובתו. עכת"ד.

אפס ישנה מדרגה יותר עילאי - תשובה מאהבה, שעיי"ז מהפך את הקטיגור לסנגור ושוב איננו מבטל את המלאך, אלא אדרבה מהפכו ומחליפו ללמד זכות עליו. וכן אי' להדיא (יומא שם) שהעושה תשובה מאהבה 'זדונות נעשו לו כזכיות'. והנה השברי לוחות הרי נשתנו ונעשו סניגור כנ"ל. וע"כ שמרמוז על עשיית תשובה מאהבה. וזהו

'נואש' 'שונא' ואח"כ 'נשא'.

גם ענין המתקה בכוונה - בתקיעות שופר. הקדושת לוי דבכל עבירה עבר ושנה, נעשה לו כהיתר ואין לו הרגשה, אי אפשר לדון אותו. וזה הכוונה 'מעביר ראשון ראשון'. וכן החזו"א כ' דבזמנינו כולם תינוקות שנשבו. וא"כ שאר האנשים הנשפעים, כמו דאי' בחינוך שהכל נפשע כמו שיש בסביבה, וה' הטוב יתברך שמו ימחול ויסלח מתוך רחמיו וחסדיו הגדולים ויהיה המתקה הכל לטובה.

"נותן לחם לכל בשר" (תהלים קלו:כה). כידוע שיש בפנים שם 'חתך'. אבל ניצוץ אחד בא, כי הר"ת 'נותן לחם לכל בשר' בגי' יב"ק, והיא נפלא.

ארשת שפתינו יערב לפניך א-ל רם ונשא, מבין ומאזין מביט ומקשיב לקול תקיעותנו, ותקבל ברחמים וברצון סדר מלכותנו. סדר זכרונותינו. וסדר שופרותינו. **ארשת שפתינו יערב לפניך א-ל רם ר"ת 'ישראל'**. ונש"א, עיין בכתבי האר"י בכוונת 'ונשא', מקודם

יום ב' - בין מנחה למעריב

ביאור ענין עקידת יצחק, ולמה הנסיון הזה הכי גדול, עד שאמר לו שאם לא עמד בזה כאלו לא עמד בכלום, שהנסיונות הראשונות לא היה בהן ממש.

זכרנו לחיים מלך חפץ בחיים וכתבנו בספר החיים למענך אלקים חיים. כבר עמדנו על כפל הלשונות, ועוד לאלוה' מילין.

הרי מצד תרח הרי אברם אינו מוליד, וכן שרי אינו יולדת, וא"כ כבר נפסק הקשר מאבותיו. אלא כתיב "בהבראם" (בראשית ב:ד), ודרשו חז"ל (תנחומא פ' לך לך סי' ד) באברהם בראם. והכוונה בריאה חדשה, וכדרשת חז"ל (ע"י רש"י טו:ה) צא מאיצטגנינות שלך - אברהם מוליד. וא"כ אנו מתייחסים דייקא לאברהם אבינו.

עשיית מצוה לשמה אמירת קדיש לשמה

יצריך הענין ביאור. אמנם הוא דאי' שכל מצוה צריך להיות לשם שמים בלי פניות. וכמו שראיתי הגאון בעל יד אליהו בצוואתו שנדפסה בראש ספרו ח"א, "כי בעת אמירת קדיש תפילה וברכו, ח"ו מלחשוב לעשות בזה נח"ר לנשמה של א' ולהצילו מדינה של גיהנום וחיבוט הקבר - ח"ו לצרף מחשבה זו בעת האמירה, ואף קודם האמירה והתפילה, כי בזה תפסידו את כל העמל והתפילה והקדושה. כי הכלל אשר למעלה אינם סובלים שום כוונה זרה, כי אם הכל לשם שמים" (הובא דבריו בשו"ת בצל החכמה ח"ה סי' כ"ה).

והביא שבספר שלחן הטהור (קאמרא, או"ח סי' קל"ב) כותב, "ובכל פעם שמתפלל ואומר קדיש כל ימיו, יכוין לקיים כיבוד אב ואם להעלותן למדרגה עליינה. וכן בכל חידו"ת שמחדש יכוין מצוות כיבוד, ויתן צדקה עבורם כל ימיו. ומקיים מצוות כיבוד או"א ממש יותר מכל הכיבוד שבעוה"ז, והוא להם לנחת רוח". גם בעל יסוד ושורש העבודה בצוואתו לבניו צוה שיתנו צדקה וילמדו משניות "בשביל נשמתו".

ובן בספר שלמת חיים (שו"ת ח"ד סי' ב') בתשובת רבי יוסף חיים זוננפלד, אשר נשאל אם טוב לומר בכל דבר טוב שיהיה לע"י אביו ואמו, כי אולי אינו נחשב כ"כ לשמה.

כח עקידת יצחק בנסיון של אברהם אבינו

והנה יובן מה שכתוב (בראשית כב:א) "והאלקים נסה את אברהם", ולא נסה את יצחק. דהנה בשלמא באברהם היה נסיון גדול, שהיה לו הידיעה והבחירה ביחד, כי הרי ידע שלא ישחוט אותו, וכמ"ש בתנא דבי אליהו (פ"כ) שאברהם אבינו בעת שהלך לשחוט אותו ידע שלא ישחט יצחק, וגם הרי הבטיח לו השי"ת שיהיה לו בנים ממנו. וגם אברהם אבינו היה נביא, כמ"ש (בראשית כ"ז:ז) "כי נביא הוא ויתפלל בעדך". ואם כן ידע כל זה שלא ישחט אותו, ומ"מ הלך לשחוט את יצחק בנו, והאמין גם כן באמונה שלימה שישחט אותו, ואם כן לכאורה שני הדברים אלו היו סותרין זה את זה. ומכל מקום הי' אברהם אבינו ע"ה בבחינת ידע ולא ידע כאחת, וקיים מה שנצטוינו "והלכת בדרכיו" (דברים כח:ט) וכנ"ל בספה"ק בני יששכר (חודש אדר מאמר י' דרוש א') בענין הבחירה והידיעה ביחד כנ"ל. ואם כן זה היה נסיון גדול אצל אברהם אבינו ע"ה, משא"כ יצחק לא היה יודע.

וגם אי' במדרש אצל הליכה להעקידה, שהשטן אמר לו לאברהם, כך שמעתי מאחורי הפרגוד, השה לעולה ואין יצחק לעולה. וארז"ל כך עונשו של בדאי (תנחומא פ' וירא סי' כ"ב). והכוונה כנ"ל, כי אברהם אבינו הכניס עצמו במצב ביודעים ובלא יודעים - אמונה למעלה מן השכל, ולא הי' באפשרות של מלאך להטעות להוציא עצמו מהנסיון ורצון הבורא בזה.

בריאה חדשה מאברהם אבינו ואילך

ואמנם באמת יש להבין אימרא הזאת, בהקדם ביאור כ"ק אבי אדמור"ר הגה"ק זי"ע בטעמו למה אנו נחשבים ומתייחסים לבני אברהם, ונפסק מאתנו היחוס לנח. וביאר כי

אנכי מצוך ככבוד המשתתף עמי ביצירתך, עכ"ד. ועיין בחינוך (מצוה ל"ג) משמע שיש בה ב' ענינים, והארכתי בזה במקו"א ואכמ"ל. ועיין בשו"ת נוב"י אי כיבוד אחר מיתה יותר מבחיים, ועיין בשו"ת רעק"א (מה"ק סי' ס"ח) והאריכו בזה האחרונים.

כתב התועפות ראם, דיש ראייה לזה דכיבוד או"א לאחר מיתה הוי דאורייתא, ממס' שמחות (סוף פ"ט) שאמרו שם "גדול המכבד או"א במיתתן מאילו כיבדם בחייהם, שהמכבדן בחייהם אינו מכבדן אלא מיראה, והמכבדן במיתתן אינו מכבדן אלא מפני כבוד המקום". ואי ס"ד דבמיתתן הוי מצוה דרבנן, היאך אפשר לומר דגדול מאילו מכבדן בחייהם, שמקיים אז מ"ע דאורייתא ודאי, דאף במותם הוי מ"ע דאורייתא, ע"ש.

וממילא בין אדם לחבירו בודאי אינו פוגם מחשבה לכבוד חבירו, וכמו שרואים לגבי צדקה, וכן השבת הגזילה ופרעון חוב, אפי' שיותר מהודר לקיים המצוה לש"ש, מ"מ חבירו קיבל מה שצריך. אבל בין אדם למקום יש לומר שצריך להיות לשמה ממש. ומ"מ יש לומר עפ"י התועפות ראם שממילא הוה לשמה, ואכמ"ל.

כונת מצוה לשמה לפי החפץ חיים

ובעת עתה מצאתי בספר אהבת חסד להגה"ק בעל חפץ חיים זי"ע שעמד בכעין זה (פרק כ"ג אות ב' ובהערה), וכתב שם תוכן דבריו דהעושה מצוה על מנת שיחיי בני הרי זה צדיק גמור (עי' פסחים ח.), דהיינו דזה מצוה גמורה. ביאור הדבר, דאפי' שעושה המצוה בשביל שיהי' לו טובת הנאה מזה, מ"מ אינו מגרע מהמצוה רק אם כשאינו מגיע לו הטובה ותוהה על מצוה, אז הוה המצוה של לשמה. וכן מי שעושה מצוה אפי' שיכבדוהו, מ"מ אם עושה המצוה

משיב על כך הגריי"ח, "בוודאי אין בזה קפידא, כיון שמצות תוה"ק לכבד או"א, והכל יעלה לנחת רוח לפניו יתברך, כי הוא צוה". הרי לפנינו שיותר ונכון לכוון שהמצוות שעושה כל ימיו יהיו לע"נ הוריו, אם מתכוין בקיומן שיהיו לכבוד ה' ולע"נ אביו ואמו והוא להם לנחת רוח, ומקיים בזה מצוות כיבוד או"א.

מחלוקת כבוד אב אי הוה בין אדם לחבירו או בין אדם למקום

ולענ"ד יש לומר בפלוגתת היד אליהו שסובר דאסור לכוין לשם טובת הנפטר, ושי' השולחן הטהור ויסוד ושורש העבודה והשלמת חיים אם מצות כיבוד אב ואם הוא מצוה בין אדם לחבירו או מצוה בין אדם לקונו. דמצוינו בזה דנסתפק במנחת חינוך (מצוה ל"ג) בענין מצות כיבוד אב ואם, אם היא מצוה שבין אדם למקום או בין אדם לחבירו, ונפ"מ בענין העושה תשובה, דבענין שבין אדם לחבירו לא מהני תשובה ויוה"כ אלא עד שירצה את חבירו, ע"ש.

בפירוש המשניות להרמב"ם (פאה פ"א מ"א) שהיא בכלל מצוה של בין אדם לחבירו, וכן יש עוד הרבה שיטות הראשונים שהיא בגדר הכרת הטוב, וממילא נכלל במצות בין אדם לחבירו.

אמנם כתב הרמב"ן עה"פ "כבד את אביך ואת אמך" (שמות כ"א), הנראה במכתב הלווחות שהיו החמש ראשונות בלוח אחד שהם כבוד הבורא, והחמש השניות מצות שבין אדם לחבירו בלוח אחד. שיהיו חמש כנגד חמש. ומצות כיבוד אב אף היא לכבוד הבורא, שיכבד את אביו כענין בורא משתתף ביצירה, כי ה' הוא אבינו הראשון, והמוליד אבינו האחרון. ולכך אמר במשנה תורה (דברים ה:טו) "כאשר צויתך" - ככבודי כן

ידו רדפתי מלכים עד דמשק. ולכאור' הי' בזה קצת אינו לשם שמים ממש, וכי מה איכפת ליה לאברהם אברהם אבינו מי ירשנו. ודיברו מזה המפרשים.

לידת יצחק בשעת העקידה נקי לשמה

ואולי משום הכי הי' צריך לעבור תהליך חדש - לידה חדשה של לשחוט את בנו ואח"כ להשאיר אותו כאשר צונו השי"ת, ולא אייגינע אינטערסע. ובאמת כן הי', וכדברי זקני הרה"ק האמרי מנחם (א' דסליחות) כמו שאמר האור תמיר ונעלם כ"ק מרן אדמו"ר הצעיר רמ"מ מווארקא זצלה"ה זי"ע על הפסוק (שם כב:ג) "איל אחר" - 'א אנדערע איל', היינו שלא היה אצלו שום נפקא מינה בין בנו להאיל לענין עשיית רצון קונו, ועבודה זו היא למעלה מן השכל ולמעלה מן הטבע, מז' תחתונות. לכן מדה כנגד מדה גנון נא גזעו בזעקם בעוד ליל', גנון מלשון מגן, ר"ל תן להם בכחי מתנת חנם מאתו מקום ששמו 'מגן' שהוא מבחי' שלש ראשונות שלמעלה מז' תחתונות, מקום שאין שם שליטת המקטרגים, וכמו שאנו אומרים בהמשך הפזמון 'עדיך לחון חנם באים עליך'.

וגם קצת לא הוציא דם, והי' במדרגה כזו שמה שהשאיר את יצחק בחיים הי' דוקא מחמת שצוה אתי השי"ת. ובזה הי' תכלית "כי ביצחק יקרא לך זרע" (כא:יב), ו"עתה ידעת כי ירא אלקים אתה" (כב:יב).

למען א' חיים

וכידוע דברי הגרי"ז למה האומר על סלע זו לצדקה על מנת שיחי' בני הרי זה צדיק גמור, ומאי שנא בעכו"ם דלא קים המצוה? כי גם שיחיה בנו שיהי' עוד יהודי - גם זה רצון השי"ת. ובזה יש להבין 'זכרנו לחיים מלך חפץ בחיים', וא"כ 'למען א' חיים' ממש.

לשמה, ויש ג"כ הנאה מזה, הוה המצוה לשמה.

אמנם מה שכתב ביש נוחלין שעיקר המצוה הוא רק כשעושה המצוה לשם ה' שצוה ע"ז, דכוונתו שיהי' המצוה על גדר היותר נעלה כדי שיפעול פעולתו מעלה מעלה בכל העולמות, ולכך צריך לכוין בעת העשיה בגדר היותר מובחר וטוב. ולפי זה כוונת היד אליהו הוא רק משום ענין של הידור. ולשי' שאר הפוסקים אפי' הידור ליכא בזה, ולהיפוך יותר הידור הוא לכוון לטובת הנשמה ויקיים ב' מצוות בזה.

כבוד אב לשמה

ובן כאשר מקבל אדם כבוד מטעם שהתורה חייבה לבנו ולבתו כבוד אב וכיו"ב, צריך להבין שזה נעשה מציווי השי"ת ולא אייגינע אינטרעסין, הגם שזה מדרגה גדולה ולא כל מח סבל דא, אבל זה האמת. ואצל אברהם הי' כן שהכל מחמת הציווי, והגם שאברהם אבינו רצה שיעמוד דורות ויהיה לו בנים, שאמר להקב"ה "והנה בן ביתי יורש אותי" (בראשית טו:ג), מ"מ לפי דרגת גדלותו זה אינו טענה, כמו דאי' בגמ' (כתובות סד). בעינא חוטרא כו' וכי"ב. אבל לאדם גדול כאברהם אבינו מייסד ומוליד כל ישראל עושה רק כאשר צוהו השי"ת.

פריה ורביה לשמה

ומבולא לפי זה יש לומר דהיות שאברהם אבינו אמר להקב"ה "מה תתן לי ואנכי הולך עריירי ובן משק ביתי וגו' יורש אותי" (בראשית טו:ב-ג). ובמדרש (ב"ר מ"ד ט') 'ובן משק ביתי', ר"א אומר בן משק ביתי זה לוט, שנפשו שוקקת עליו ליורשני. 'הוא דמשק אליעזר', שבשבילו רדפתי מלכים עד דמשק ועזרני הא"ל. ריש לקיש בשם בר קפרא אמר, 'בן משק ביתי', בר ביתי, הוא אליעזר שעל

פרס, פטור מהאונסין, אונס פטריה רחמנא (ע"ז נד.), אמנם חייב בגניבה ואבידה [כתבו התוס' (ב"ק נז. ד"ה כגון) גניבה קרוב לאונס].

אִיתָא במדרש (ילקו"ש ח"ב רמז תשי"ח) שאומר השטן להקב"ה, ישראל גנבים הם. ביאור המאמר, שהם גונבים דעת העליון כביכול, מראים עצמם כשרים, ואין כן בלבבם. [אבידה קרוב לפשיעה], 'וי אבדה נפש' (ביצה טז.) זהו המאבד זמנו. שואל - שכל הנאה שלו, אומר "הרוג בקר ושחוט צאן" (ישעי' כב:יג) וכו', ואינו מאמין בגמול ועונש, חייב אפילו באונסין, כדמצינו בפרעה (שמות ז:ג) ובסיוחון (דברים ב:ל) שהקשה ה' את לבם.

(נושא שכר) [שוכר] - הוא על דרך (פסחים ח.) האומר סלע זו לצדקה (על מנת) [בשביל] שיחיה בני, עיין בסמ"ג בריש מצוות לא תעשה (סי' ד'), דבדגמר בלבו הן יחיה הן לא יחיה שרי. והנה, פליגי ר' יהודה ור' מאיר אם דינו כשומר חנם או כשומר שכר, ואיתא (ב"ק נז.: ב"מ פ:) רבה בר אבוה אפיך ר' מאיר לר' יהודה, ואלו ואלו דברי אלקים חיים, והלכה כר' יהודה. בענין מה שאמר אלו ואלו דברי אלהים חיים, בדגמיר בלבו - שומר חנם, בדלא גמיר בלביה - שומר שכר.

אחת שאלתי מאת ה' - שאלה בבעלים

ונסיים מה ששמעתי מכ"ק אבי אדמו"ר הגה"ק צוקללה"ה על הפסוק (תהלים ז:ל) "אחת שאלתי מאת ה' אותה אבקש שבתי בבית ה' כל ימי חיי וגו'". הקדוש מרן רבי ישראל מרוזין זצללה"ה היה מפרש דיש לדקדק דכתיב כפול הלשון - 'אחת שאלתי' 'אותה אבקש'. ועוד צ"ב דכתיב 'אחת שאלתי' לשעבר, ואח"כ 'אותה אבקש' הוא לשון הווה.

ונראה דהנה כתבו הספרים שהנשמה

השל"ה הק': ד' דרוגות בעבודת השי"ת

והנה בזה לשם שמים לא אמנע מלהביא דברי זקני הקדוש השל"ה, שיש ד' מיני שומרים (של"ה מס' פסחים מצה עשירה - דרוש ראשון רפה.). הרי נתבארו ארבע חקירות, ושורש הכל להיותנו עבדי ה', אשר תכלית הבריאה של אדם היתה 'לעבדה ולשמרה' (בראשית ב:טו) ולעשות משמרת, והכל למען שמו.

ועל השימור הזה באתה האזהרה במצוה הראשונה שנצטוו בה ישראל, ושם חקת הפסח, וענין מצה. וכתוב (שמות יב:יז) 'ושמרתם את המצות', ודרשו רבותינו ז"ל (מכילתא מסכתא דפסחא פ"ט, ורש"י שם) אל תקרי 'מצות' אלא 'מצוות'. ומצינו שלשה מיני שימור, דהיינו מצה שמורה, ומצוה גדולה דארבע כוסות יין, הרומז ליין המשומר, וגם הלילה נקרא 'ליל שומרים' (שם יב:מב).

עוד מצינו ענין שאלה במצרים, כדכתיב (שם ג:כב) 'ושאלה אשה משכנתה וגו''. וכנגד זה ירמז בעבודת המקום, שעליה כתיב (בראשית ב:טו) 'לעבדה ולשמרה', ארבעה ענינים, והם נגד ארבעה שומרים. שלשה הם - שומר חנם, שומר שכר, (נושא שכר) [שוכר], והרביעי - השואל. ונגדם ארבעה בנים.

וכמו שארבעה שומרים נוהגין בין אדם לחבירו, כן בין אדם למקום ברוך הוא. על כן הקדים בכפל 'ברוך המקום, ברוך הוא, ברוך שנתן תורה לעמו ישראל, ברוך הוא'. שומר חנם - היא המעלה העליונה, שלא על מנת לקבל פרס כלל, הוא שומר רק למען שמו יתברך. ושומר חנם פטור מהכל, רק כשפושע בידיים (חו"מ סי' רצ"א סע' א'). רצה לומר, "כי אדם אין צדיק בארץ וגו'" (קהלת ז:כ), השי"ת מוחל לו. שומר שכר - העובד על מנת לקבל

ושאילה בבעלים פטור מאונסין, ודפח"ח.

ובפרט תחילת השנה נהי' בבית השי"ת ונוכה לשנה טובה. יש לקבל קצת על מתנהג בחסידות שמירת המאכלים, וכן עניית אמן כהלכתו, וברכה בכוונה וכיו"ב. והשי"ת ירחם בגמר חתימה טובה לנו ולכל ישראל בביאת משיח צדקנו בב"א.

נקראת 'אחת', והיינו 'אחת' הנשמה, 'שאלתי' מלשון 'וכי ישאל', והיינו ששאלתי הנשמה מאת ה', ואין אני עליה רק כדין שואל, ואם כן אנכי ירא מאד לבל אהיה פוגם אני בהנשמה ח"ו ואתחייב באונסין. לזאת אותה אדבר ואבקש מאת ה', 'שבתי בבית ה' כל ימי חיי', היינו שאשב בביהמ"ק, דהשכינה שורה בביהמ"ק ויהיה לי שאילה בבעלים,

ליל שב"ק תשובה

וזהו 'האזינו השמים', דהיינו שיהי' שמים חדשים ע"י 'אדברה', ועי"ז יהי' 'ותשמע הארץ אמרי פי' - ישועות גדולות.

מפורש יוצא מפי כהן גדול

ועד"ו לבאר ענין של יום הקדוש שנה חדשה, ע"י קדושת הכהנים בבית המקדש, וכמ"ש בספ"ק באר מים חיים (ובהרי בשמים, הובא באמרות טהורות) או יאמר על דרך אמרם ז"ל (יומא טו.) כשהיו שומעים שם המפורש שהוא יוצא מפי כהן גדול וכו'. ופירשו המפרשים שם שהיה יוצא מעצמו מפי כהן גדול, ועל כן אמר 'שהוא יוצא מפי כהן וכו'.

על זה אמר הכתוב (שמות כ:כט) "בכל מקום אשר **אזכיר** את שמי וגו'", כלומר שאני בעצמי אזכיר שמי, ואז "אבוא אליך וברכתיך", כי אז היו נפתחין כל מקורי הברכות לברך את ישראל. וזה אמרו כאן "כי שם ה' אקרא" (לב:ג), פירוש בעת שאני בעצמי אקרא שם ה' בפה כהן גדול, אז "הבו גדול לאלקינו", כמאמרם שם היו כורעים ומשתחוים ונופלין על פניהם ואומרים ברוך וכו'.

"האזינו השמים ואדברה ותשמע הארץ אמרי פי" (דברים לב:א). הלשון 'אדברה ותשמע הארץ', איך ישמע הארץ.

הנוע"א: צדיקים בורא עולמות ע"י חי' תורה

בהקדם די ש כח ביד הצדיקים לחדש ולברוא עולמות חדשים ע"י חידושי התורה שמחדשים, בזה בוראים עולמות חדשים. וכמ"ש בספ"ק נועם אלימלך (פ' כי תצא) עה"פ "כי יקרא קן ציפור" וזל"ק, הנה השי"ת ב"ה ברא ועשה את עולמו ועושה בו כרצונו, ולעומת זה ברא השי"ת הצדיק שיכול לבטל גזירותיו. והנה איך אפשר שיבטל הגזירות שכבר נגזרו בשמים בעולמות עליונים. אך הוא כאשר כתבנו כמה פעמים, "בדבר ה' שמים נעשו" (תהלים לג:ו), דהיינו הצדיק ע"י עסקו בתורה לשמה ומחדש בה חידושים, נעשו שמים חדשים ועושה מעשה בראשית. ונמצא ממילא הגזירות בטלין, שלא היו באותן העולמות שנבראו מחדש, עכל"ק (עי' מבשר טוב חנוכה).

ועד"ו אי' בווה"ק, שמים אמיתי ע"י חידושי תורה אמיתי. אבל כאשר אינו לומד ומחדש תורה כדבעי, נחרב העולם מזה. ועיין בס' בגדי אהרן פ' בראשית ביאור לזה.

השי"ת ישפיע כמו בתפלתו של כהן, כן עתה תשמע ותושיע בברכת גמר חתימה טובה וישועות גדולות בני חיי אריכי ומזוני רויחי ושידוכים נאה ומתקבל, ומי שאמר לעולמי די יאמר לצרותינו די (זוה"ק ח"ג רנ"א ע"ב), "והריקותי לכם ברכה עד בלי די" (מלאכי ג:י), ובקרוב נזכה לישועה הגדולה בכיאת משיח צדקנו בכ"א.

וע"ד הנ"ל מבואר שהכהן נתעלה כל כך במדרגה גבוה שזכה שיהי' שכינה מדברת מתוך גרונו, וזה מכח החידוש שהי' לו בתורה, שבנה ונעשה שותף למעשה בראשית אשר בעולם ההוא רק רחמים וחסדים. וזהו 'האזינו השמים', ע"י 'ואדברה' יהי' שמים חדשים, ועי"ז 'ותשמע הארץ אמרי פי'.

ומי שילמוד במשנה הלכות
איי"ה אם יהי' לי זכות בעוה"ב
אשתדל להתפלל בעדו

אהקבאית שויתאסנ"ה אהב' תס"ט

שיעורי הלכה

כ"ב אלול שנת תשפ"ד לפ"ק

הלכות ר"ה או"ח סי' תקצ"ב

חובת המקיעות, אין מטריחין על הציבור יותר מדאי.

ב"י: מנהג לתקוע בסדר הג"ל אבל ג' פעמים והבית יוסף כתב שהמנהג אללם היה לתקוע בסדר הג"ל אבל ג' פעמים – ג' פעמים תשר"ת למלכיות, וג"פ תש"ת לזכרונות, וג"פ תר"ת לזכרונות.

ורבים תמהו על טעם מנהג זה. וגם בערוה"ש (ס"ג) העיר שזהו מנהג משונה וזר ואין צו טעם, ובספרו הגדול לא נזכר זה כלל. והעלה שכנראה שיש כאן איזה טעות הדפוס, והכוונה תשר"ת תש"ת תר"ת למלכיות וכן לזכרונות וכן לשופרות וכפי שאנו עושים גם היום ברוב המקומות.

הגר"א: חשש לדברי המחמירין במעשה דמגנצא בביאור הגר"א (שליין אליו צשער הזיון סק"ה) ביאר טעם השו"ע לפי המעשה צמגנצא שהוצא צרא"ש, שם תקע התוקע פעמיים קשר"ק [=תשר"ת], ובשלישי תקע צ' שצרים והתחיל להריע, והחזירוהו קצת הקהל לראש, ואפילו שתקע שני קשרקי"ם כהוגן, כיון שהשלישי נפסל, הטילו עליו לחזור לתחילת הקשרקי"ם, כדי שלא יהי' הפסק ציניסה. ומנהג השו"ע הוא כשיטה זו,

סדר התקיעות שעל סדר הברכות

שו"ע ס"א "מחזיר שליח ציבור התפילה, ותוקעין על סדר הברכות, למלכיות תשר"ת פעם אחת, ולזכרונות תש"ת ולשופרות תר"ת. ועכשיו נוהגים לתקוע למלכיות תשר"ת שלש פעמים ולזכרונות תש"ת שלש פעמים ולשופרות תר"ת שלש פעמים. הג"ה, ויש אומרים שתוקעים תשר"ת למלכיות פעם אחת, וכן לזכרונות וכן לשופרות (טור צסס ר"ת ומנהגים), וכן המנהג צמדינות אלול. ונהגו לומר כל פעם אחר שתקעו היום הרת עולם וארשת (מהרי"ל). ואפילו צשצת שאין תוקעין אומרים היום הרת עולם, אבל לא ארשת (מנהגים)."

רי"ף: תשר"ת למלכיות תש"ת לזכרונות ותר"ת לשופרות

מקור ההלכה הוא צדברי הרי"ף (י: מדפי הרי"ף) והרמב"ם (פ"ג ה"י) והרא"ש (ר"ה פ"ד ס"י) שסדר התקיעות שעל הברכות למלכיות תוקעין תשר"ת ולזכרונות תש"ת ולשופרות תר"ת. וכ' הרי"ף שצדין הוא שיהו תוקעין על סדר הברכות כמו שתקעו צישיצה [תשר"ת תש"ת תר"ת], אלא כיון שכבר ילאו ידי

המנהג ביותר [שלא להטריח על הניצור],
לא חיישינן להפסק.

ש"ה: תשר"ת תש"ת תר"ת
למלכויות זכרונות ושופרות

מנהגינו לתקוע על סדר הצרכות תשר"ת
תש"ת תר"ת למלכויות לזכרונות ולשופרות
וכמ"ש בשל"ה הק', שאשרי לעדה
הקדושה שצומרים בדרך המוצחר, דהיינו
לתקוע תשר"ת תש"ת תר"ת למלכויות.
ותשר"ת תש"ת תר"ת לזכרונות. ותשר"ת
תש"ת תר"ת לשופרות. וכן נוהגין בארץ
ישראל.

ומה שכתב הבית יוסף בשו"ע (רי"ש סי'
תקצ"ב), וזה לשונו: מחזיר שליה לצור
התפילה ותוקעין על סדר הצרכות,
למלכויות תשר"ת פעם אחת, לזכרונות
תש"ת, לשופרות תר"ת. ועכשיו נוהגין
לתקוע למלכויות תשר"ת שלש פעמים,
לזכרונות תש"ת שלש פעמים, לשופרות
תר"ת שלש פעמים, עכ"ל. אין טעם וריח
למנהג הזה, כי בזה לא סרו כל הספיקות.
על כן אין להשגיח בזה, ואגב שיטפא לא
דק [וכבר נבאר בדברינו לעיל]. וכבר
נחפשט המנהג עתה בארץ ישראל לתקוע
תשר"ת, תש"ת, תר"ת למלכויות, וכן
לזכרונות, וכן לשופרות. עכ"ל. והו"ד
בקיצור במשנה ברורה (סק"ד).

תקיעות בתפלת שמונה עשרה בלחש
דתפלת מוסף

תקיעות בשמונה עשרה בלחש דתפילת
מוסף, כתב המגן אברהם (סק"א) יש
מקומות שנוהגין לתקוע כשמתפללין

הסוברת שלא יהי' שום הפסק קול פסול
בין שלשת התרועות שננטוינו בהם מן
התורה. ולכן נהגו שיהיו ג' תשר"ת בפני
עצמם, כי יתכן והם התרועה של התורה,
ולא נפסיק ביניהם בקול תש"ת שהוא
פסול אם כוונת התורה היתה לתשר"ת,
וכן בתשתי"ם וכן בתרתי"ם. ואף שתקענו
כבר במישב כל סימן שלש פעמים ללא
עירוב מהסימנים אחרים, רצו להנהיג כן
גם בצרכות, שעיקר התקיעות הוא על
סדר הצרכות.

ואף שלא נפסק ההלכה כדברי המחמירים
במעשה דמגנא, ולהלכה פסק השו"ע
עצמו (סי' תק"ז ס"ט) שכל סימן נידון
בפני עצמו, ואם טעה בתשר"ת השלישי
ועשאו שלא כהוגן אינו רריך לחזור אלא
לתשר"ת זה, ולא לחזור ולתקוע את
שלשלתם לכתחילה, בהנהגת סדר
התקיעות חשש השולחן ערוך לדבריהם
גם בסדר התקיעות שבתפילה.

ר"ת: תשר"ת למלכויות זכרונות ושופרות
ורבינו חם היה תמה על המנהג שהביא
הרי"ף דקשר"ק של מלכויות וקש"ק של
זכרונות וקשר"ק של שופרות סותרין זה את
זה, דאי גנח ויליל, איבעי ליה למיעבד
כולהו קשר"ק. ואי גנח לחוד איבעיא ליה
למיעבד כולהו קש"ק. ואי יליל לחוד בעי
למיעבד כולהו קשר"ק. ולכן הנהיג רבינו
חם לתקוע בזכרונות ושופרות קשר"ק
כמו במלכויות, דהשתא נפיק מכל ספיקי
וליכא אלא הפסק. וכדי שלא לשנות את

אבני נזר: אין זה מעיקרי החסידות

וידוע תשובת צעל האבני נזר (או"ח סי' תמ"ה) צענין זה לחסידים אשר ניסו לשנות מנהג המקום שנהגו שם לא לתקוע בשמו"ע בלחש. והשיב להם: כי איננו נכון כלל לשנות המנהג ולתקוע בלחש אף שהחזיקו איזה שנים, ואם ירצו שלא לשנות מנהג רבותיהם, יתפללו בצית החסידים בפני עצמם.

אך אם לדידי ינייתו, יתפללו בצית המדרש ולא יתקעו בלחש. ומעיד אני ששמעתי מחמי אדמו"ר הקדוש ז"ל מקאצק בזה הלשון, עוד אני עוסק במלכיות ותוקעים לזכרונות, ומכל מקום לא נזה להמתין עליו, וגם לא חשש למחר עצמו עם התפילה כדי שיצאו התקיעות על סדר ברכותיו. ואדמו"ר ז"ל [החידושי הרי"ם] מגור עוד היה מאריך יותר בתפילתו, וכשהגיע שליח ליצור לזכרונות עוד היה מתפלל בלחש, כן ראו ממנו בעודו בקאצק וכו"ל^א.

ובכתב שם עוד (סי' תמ"ו) "והדרך המשומר מכלל כד מכשול שלא לתקוע בלחש וכו', וצעודא דק"ק צראק, תחילה לא רציתי להשיב, כי הצעירים המתחסדים יחשבו כי תקיעות דבלחש הוא מעיקרי החסידות, וכשם שמנזה לומר דבר

בלחש, אבל אין לנהוג כן לכתחילה. ובפתחי עולם (ס"ק א') צ"ש טעמי המנחות להרדב"ז כתב הטעם כדי שלא לבלבל המתפללים. ובשו"ע הרב (ס"א) מצואר הטעם לפי שבתפילת מוסף בלחש כל אחד ואחד מתפלל לעצמו, ואין אחד מסיים ברכותיו בשעה שחזרו מסיים, לפיכך אין תוקעין בתפלה זו כמו שאין תוקעין ביחיד. וכן הוא מנהג בני הישיבות יוצאי מדינות ליטא.

מנהג החסידים לתקוע בתפלת הלחש

מנהג מקהלות החסידים הוא לתקוע תקיעות בתפלת הלחש (ומקורו דברי הערוך שהוצא בתוס' לג:) על פי מה שהנהיג מרן אור שבעת הימים הבעל שם טוב ז"ע. וכבר נתפשט המנהג מאוד, וכמו שהעיד צאלף המגן (סי' תקצ"א ס"ק י"א) על מ"ש במטה אפרים (שם סי"ג) שצכל מדינות אלו נהגו שלא לתקוע בתפילת הלחש כלל, רק מתפללין על הסדר בלי הפסק, רק מקצת יחידים סגולה הצאים בסוד ה' נוהגים שהשליח ליצור כשמגיע לסיום ברכת מלכיות תוקע תשר"ת תשר"ת תר"ת, וכן בסיום ברכת זכרונות, וכן בסיום ברכת שופרות. וע"ז כ' צאלף המגן: ובמדינותינו נתפשט זה המנהג בהרבה מקומות לתקוע גם בתפלת הלחש, ויסודתו הוא בהררי קודש.

^א עיקר טענתו בתשובותיו (שם סי' תמ"ה-תמ"ו) "מ"מ בציבור אי אפשר לתקוע בלחש, כי גורם הפסק בתפלה, וביותר - מהירות בתפילה". ועל המקור לתקיעות בלחש מדברי הערוך שהובא בתוס' (לג:) "והני דמחמרי ועבדי שלשים כדיתבין, ושלשים בלחש, ושלשים על הסדר", טען האבנ"ז דמזה שכי' ל' בלחש ול' על הסדר, מבואר דהני דבלחש אינם על הסדר אלא או קודם אלקי נצור, או אחר מלכיות זכרונות ושופרות קודם רצה (עיי"ש סי' תמ"ו).

ולא הגיעו לקיום הסדר, ושליח ניצור מתחיל לתקוע, יש להם לשחוק ולכוון אזניהם לתקיעת השליח ניצור. וכן מבואר באריכות בשו"ת אבני נזר (סי' תמ"ה שהזכרנו לעיל).

אלו הממהרים בתפלתם וסיימו קודם הש"ץ ואלו הממהרים בתפילתם, וגמרו בשמונה עשרה בלחש לפני הש"ץ וממתינים שיתקעו בשופר, יכולים לשבת עד שיתקעו בשופר [דבתקיעות דמעומד נריך לעמוד מעיקר הדין (עיין משנה ברורה סי' תקפ"ב סק"ב)], ויש פוסקים שכתבו שמותר אז גם להסתכל בספרי יראה, ואין בזה משום הפסק כיון שאינו מוציא התיבות מפיו. אבל נ"ל שלא אריך למעבד הכי, אלא מי שידע בנפשו שדרכו להתפלל במהירות יכין לעצמו מחזור עם פירוש, ויעסוק במחשבתו בענין הברכה שהתפלל – מלכיות וזכרונות ושופרות.

היום הרת העולם

היום הרת עולם, דתשרי נצרא העולם. ואפילו למאי דקיי"ל (עי' תוס' ר"ה כז. ד"ה כמאן) כמאן דאמר (שם) בניסן נצרא העולם, על כל פנים בתשרי עלה במחשבה להיבראות, ולא נצרא עד ניסן.

בפרי מגדים (מש"ז סק"ב) מביא על כמה פירושים על היום הרת עולם, מהו פירוש 'הרת'. א' מלשון הריון ולידה, ב' עפ"מ שאמרו בתשרי עלה במחשבה ובניסן נצרא, א"כ הרת הוא על שם המחשבה [מלשון הרהור]. ג' אבודרהם מפרש ע"פ

הנשמע, כך מזהה שלא לומר דבר שאינו נשמע (יבמות סה:). אה"כ כתבו אלי כי כולם מייחלים לתשובתי וישמעו אלי, כתבתי להם דעתי".

מנחת אלעזר: בתקיעות דתפלת הלחש יש תיקון לענין שהוא יסוד החסידות

בשו"ת מנחת אלעזר (ח"ד סי' ל"ז) חלק בכל עוז על האבני נזר, ואחר שנושא ונותן בראיותיו כותב: "ומה שכתב בתוך דבריו כי הנעירים המתחמדים יחשבו כי תקיעות דבלחש הוא מעיקרי החסידות, הנה בטח האמין בנדקתו בדברי האריז"ל כי התקיעות בלחש הם מסוגלים לבטל היצר דגילוי עריות והשחתת זרעו, כמו שכתב בפרי עץ חיים ובסידורים. ולפי זה לחנם שפך עליהם חמתו, והלוא בנדק חשבו הנעירים כי תקיעות דבלחש הוא מעיקרי החסידות, היינו שזה מסוגל לשמירת הצרית, כללא דכל שייפין. וכן הוא באמת, וזהו יסוד החסידות, ולא היה לו להזמיחם, ובפרט לבטל תקיעות האלו, עשו"ש.

אלו המאריכים בתפלתם והתחיל הש"ץ לתקוע והנה בתפילת שמו"ע בלחש יש המתפללים נחת, ובאמצע שמתפללים כבר תוקעים בשופר, יכולים אז לשחוק ולשמע ולכוון ללאת ואין בזה משום הפסק, וכמ"ש במטה אפרים (סע' י"ג) שהיחידים שהגיעו לקיום הסדר של מלכות, ממתינין עד שיגיע שליח ניצור לשם ויתקע, וכן בשאר הסדרים. ואם יש יחידים שמאריכים יותר מהשליח ניצור

מרחוק^ב, 'ואין דומה לך' מלך בשר ודם
אין משתמש בכלים שבזרים.

ועל דרך זה אפשר לומר שצדיק מעיקרא
לפעמים כשעושה חשבון נפשו רואה
שלומד ומתפלל, ואינו מוצא פגם בעצמו
על מה לחזור בתשובה. ודבר זה גורם לו
להתנשאות, שעל זה אומר הקב"ה אין אני
והוא יכולין לדור בעולם (סוטה ה.). וכבר
האריכו בזה בספה"ק ערבי נחל, ואמרי
מנחם לק"ז אדמו"ר מאלכסנדר זצוק"ל.
ואולם מי שהוא בעל תשובה ודעתו שפלה,
הקב"ה נמצא עמו (שם) ומאזין תרועה
מקרוב ממש. וזוהו פירשו בספרים
הפסוק (תהלים קלט:ח) 'אם אסק שמים',
שחשב שהגיע לרום המעלות לשמים,
אומר לו הקב"ה 'שם אתה' מרחוק, אבל
'ואציעה שאלו', שמרגיש מרחק, 'הנך'
הקב"ה נמצא עמו לידו.

התרגום שמתרגם הרת מדון וריב. וזהו
הרת, שהיום יום הדין. ד' כמדומה
באהבת יונתן להגאון רבינו יונתן ז"ל
[שהיום יומא דהילולא דיליה] כי המזלות
ו' כוכבי לכת מקבלין השפעה בראש
השנה ועדיין לא יצאו לפועל נקרא הריין.
והחלום פרעה בר"ה היה ויוסף פתר
אותו, ע"ש.

במ"ג: ביאור כי אתה שומע קול שופר
ומאזין תרועה ואין דומה לך

בסיום צרכת שופרות אומרים 'כי אתה
שומע קול שופר ומאזין תרועה ואין דומה
לך'. הפרי מגדים (א"א סק"א) מביא
שמעתי ששם הגאון רבינו חיים הכהן
ראפפורט ז"ל אצ"ד דק"ק לבוב והגליל,
'שומע קול שופר' פשוט צדיק מעיקרא,
'ומאזין תרועה' בעל תשובה לבו נשבר
ביותר מקרוב, על דרך 'האזינו השמים
ותשמע הארץ', האזנה מקרוב שמיעה

^ב כמ"ש חז"ל שמושה שהיה קרוב לשמים אמר "האזינו השמים", ולפי שהיה רחוק מן הארץ אמר
ו"תשמע הארץ". ישע"י שהיה רחוק מן השמים אמרו "שמעו שמים", וקרוב לארץ אמר "האזינו ארץ".

ניצוצי הדף

בבא בתרא צ"ז ע"ב

קידוש על יין לבן

לבן עיי"ש. ועיין בשפע חיים (סי' י"ד) שחידש דאולי בעי של רב כהנא קאי על יין שבישלו אם בעינן שיהי' נשתנה מראה היין ג"כ, עיי"ש.

וזהו שכתב המחבר (סע' ד') "מקדשין על יין לבן, והרמב"ן פוסלו לקידוש אפילו בדיעבד אבל מבדילים עליו. ומנהג העולם כסברא ראשונה". ובמ"ב (סקי"ב) הביא דברי הא"י רבא לחשוש לשי' הרמב"ן בלבן יותר מדאי, והיא כשי' התוס' והנמו"י שם. ובגדר לבן יותר מדאי ראיתי בנמוקי יוסף בשם הריטב"א שפי' 'חיווריי'ן' דהיינו לבן כשלג, ע"ש. ולפי זה כתבו האחרונים דאי הוה לבן כקרום של ביצה יכולים לקדש עליו לכתחילה.

יין צמוקין

בספר חרדים (סי' נ"ה) כתב, אם לא מצא יין בכמה פרסאות, ישרה צימוקים במים וסוחטן לו יין. משמע דאם נמצא לו יין אפי' בכמה פרסאות לא יקח צימוקים. אמנם בשו"ע (סי' ע"ב סע' ו') איפסקא לכתחילה לקדש על יין צימוקים. וכן בספר ארץ צבי (סי' נ"ה בסופו) הביא רא"י מהגמ' דהיכא דלנסכים אם הביא כשר, מותר לכתחילה לקדש על יין, עיי"ש.

ועל רא"י זה כבר דן בס' משכנות יעקב (סי' ק"ו) לגבי אי יין צימוקים הוה כמי פירות דאינו מחמיץ או כמים. וכתב דמה שכתב הגמ' דמותר לקדש על יין צימוקין, היינו

למעוטי יין כושי בורק וכו'. ופירש"י בורק - לבן ורע הוא. לא יביא לנסכים, ואם הביא כשר. ובגמ' איתא התם, בעא מיניה רב כהנא חמוה דרב משרשיא מרבא, חמר חוורייין מהו. א"ל "אל תרא יין כי יתאדם" (משלי כג:לא), ע"ש. ומשמע דבעינן דוקא יין אדום.

ומצינו בזה ד' שיטות. שי' הרשב"ם (ד"ה חמר) דהאבעיא של הגמ' היא אם יין לבן כשר לנסכים, אבל לקידוש כשר לכתחילה. שי' הרמב"ן דהאיבעיא של הגמ' קאי על קידוש, וממילא פסול בדיעבד דבעינן אדום. שי' התוס' כשי' הרמב"ן דהאיבעיא של הגמ' על קידוש, אבל יין בורק הוא לבן ממש, אבל אם יש בו קצת אדמומיות וקצת כהה כבר מותר, וכעין זה בריטב"א. אמנם הרמב"ם סבירא ליה דלכתחילה יכול לקדש על יין לבן, מדהשמיט הלכה זו הן בנסכים הן בקידוש.

וכבר הקשו המפרשים עליו בזה. ומצאתי בדעת תורה ובמשכנות יעקב (סי' ק"ו) וכן הוא בליקוטי הלכות לבעל משנה ברורה דתלוי במחלוקת (מנחות פו:) אם מותר לנסך ביין ישן, לדעת רבי אסור לנסך ולדעת רבנן מותר. והטעם לרבי דאסור משום דאין לו אדמימות אחר שנה לשי' רש"י, ולאחר שנתים לשי' רגמ"ה. עיין משנ"ה (הי"א סי' שע"ו). ולפ"ז בעי הגמ' אם יין לבן כשר. אבל לשי' רבנן דמותר לנסך יין ישן, א"כ אין חשש על זה, ומותר לקדש ולנסך על יין

ישועות מלכו (או"ח סי' י"ג) שהעלה בזה לדינא כדברי התוספת שבת.

והנה הרי"ף (פ' ע"פ) והרמב"ם (הל' שבת פרק כ"ט) כתבו דאין מברכין על יין צמוקין רק אם להצמוקין בעצמם יש לחלוחית אבל אם הם יבשים לגמרי אין מברכין רק שהנ"ב. ובערוה"ש (כאן אות ז') הקשה דא"כ האיך מצינו ידינו ורגלינו לדין דמקדשין על יין צמוקין אפילו דלית בי' לחלוחית. והביא שכבר תמה (סי' ר"ב סע' ט"ו) על המנהג מדורי דורות שמברכין על יין צמוקין אף שהצמוקין הם כבר יבשים.

וכתב ליישב די"ל דהרמב"ם לשיטתו שסובר בעלמא דטעם כעיקר אינו אלא דרבנן, שכן כתב בהל' מאכלות אסורות (פט"ו) דמאכל אסור שנמחה בקדירה אם אין בו כזית בכא"פ אינו לוקה עליו. וא"כ י"ל דלהכי סובר דלקולא לא אמרינן שאם הצמוקין נותנין טעם ביין שיהי' לזה דין יין, אבל אנן קיי"ל כר"ת והראב"ד שסוברין שטעם כעיקר אסור מן התורה, ולכן י"ל דגם לקולא אמרינן הכי. ומשו"ה אם הצמוקין נותנים טעם בהיין כבר אפשר לברך עליו בורא פרי הגפן, והכ"נ לגבי קידוש מקדשין על יין אפי' דלית בי' לחלוחית, עכתו"ד.

והנה האריכו האחרונים, עיין בס' ישועות מלכו (או"ח סי' י"ג) דיש לומר דחשיבות של ברכת הגפן הוא דוקא על עיקר היין, אבל כל מה שהיא יין מצד טעם כעיקר, נאבד ממנו חשיבות הברכה של פרי הגפן. והאריך בענין זה, ובמחלוקת הבכור שור והתוספות שבת, ולמסקנא מסיק דלגבי יין צימוקים בדומא תלתא ואתא ארבעה, אז נתהפך המים ונחשב כיון, וממילא מברכין בפה"ג וכן ברכה אחרונה עיי"ש, קצרתי במקום

דוקא כשסחטן בלי מים, דאיל"ה הוה כיון מזוג שפסול לנסכים עיי"ש. וכן הוא בשו"ת חכם צבי (סי' ק"מ) ובשו"ת גנת ורדים (או"ח סי' ט'). אמנם ע"ש בס' ארך צבי הנ"ל דלא ס"ל הכי.

ואולי יש לחלק דהחרדים מיירי כשלא יוכל לשהות ג' ימים, ואז יוסיף הרבה צמוקים יותר מכדי השיעור וולשי' האר"צ הנ"ל אז אינו צריך לשרותו והר"ל כיון מזוג עיי"ש. דהנה הש"ך (יו"ד סי' קכ"ג) בשם המהרלב"ח וכן המג"א (סי' ר"ב) דבעי לשרות ג' ימים עם הצימוקים לעשות עליו קידוש.

אבל החיי אדם בחכמ"א (כלל ע"ה) תמה דמאי שנא מכל כבוש דזמנו מעת לעת. וכן הביא שיי' האחרונים דס"ל דמספיק שרי' של יום א'. ובהגהות יד שאול שם כתב הטעם של המהרלב"ח דס"ל בכל שרי' אינו פחות מג' ימים עיי"ש. אולם בשו"ת בית יצחק (יו"ד סי' קי"ג) ס"ל כהמג"א עיי"ש, וכן אורחות חיים (ספינקא סי' ר"ב סקט"ז) ג"כ דאין להקל בפחות מג' ימים. וא"כ יש לומר דהחרדים מיירי שרוצה לכבשו בערב שבת כדי שיהי' כשר לשבת, וכמ"ש דאם אינו מוצא בכמה פרסאות, הרי דמיירי בערב שבת, ועל זה כתב שאין לקדש עליו לכתחילה. אבל אם כבר שרה הצימוקים ג' ימים, אולי יודה שיוכל לקדש עליו לכתחילה.

הבכור שור (סי' ער"ב) ס"ל דאם יש צימוקים עד א' מששה במים מקדשים עליו, אבל ביותר לא. והתוספת שבת האריך לחלוק עליו בכמה ענינים, וגם בזה דינות שלנו אינם חזקים, וממילא אפי' פחות מרובע ג"כ אין מקדשין עליו. אמנם המשכנות יעקב (סי' קי"ו) כתב דומא תלתא ואתי ארבע מברכין ומקדשין. ובשו"ת

והר"ת והרא"ש סבירא להו דמה שאמרו שיין של קידוש דומה שראוי לנסך, לא מיעטו אלא יין שמחמת גירועתא שבו אינו ראוי לנסך על המזבח, כמו גילוי או ריח רע וכיו"ב. אבל מה שנתבשל שיש בו מעליותא לא נמעט. ובפמ"ג הביא ראי' לזה, שהרי לכתחילה צריכים למזוג היין עוד לפני קידוש, כדאי' בשו"ע (ס"ה) והרי המזוג פסול לנסכים, ומה שהחמיר רש"י שלא לקדש הטעם דלשיטתו מברכין על יין מבושל שהכל, וממילא אי אפשר לקדש עליו. אמנם בשיטת הרמב"ם עיין בבית יוסף ועוד אחרונים נחלקו אם מברכין על יין מבושל בורא פרי הגפן או שהכל, מ"מ נהגו העם להקל לקדש על יין מבושל כמבואר ברמ"א, ועיין באשל אברהם (בוטשאטש) דיותר טוב לברך על יין מבושל במקום שיש חשש של יין נסך.

שאמרו להאריך היות שבדרך כלל אינו מצוי לקדש על יין צימוקים.

קידוש על יין מבושל

בשו"ע הביא ב' דעות. הטור (הביאם בשם רב האי גאון ורש"י) דס"ל דאין מקדשין על יין מבושל, והטעם דאינו ראוי לנסך על גבי המזבח, ודילפינן (בכורות יז.) לגבי תערובות דבש ביין, הרי הוא אומר "זבח ונסכים" (ויקרא כג: לז) מה זבח שלא נשתנה הכ"ג נסכים שלא נשתנו. וכן הוא ברמב"ם (הל' שבת פכ"ט הי"ד). ובשו"ת הרשב"א (ח"ז סי' תקכ"ט) הביא מא' מהקדמונים להקשות על שי' זו, דהרי סוחט אדם אשכול ענבים ואומר עליו קידוש היום, ואפילו שאינו ראוי לנסך על גבי המזבח.

אבל בעל העיטור (מצה ומרור קל"ב ד')

מראי מקומות

בשו"ת משנה הלכות השייכים ללימוד דף היומי

- מס' בבא בתרא**
- ק: אין פוחתין משבעה מעמדות ומושבות למת..... יט-רסז
- תוד"ה ורומן..... ג-קכג
- קא: תוד"ה ותו..... ג-קכד
- קד: רשב"ם ד"ה את המים..... טו-קכג
- קו: האחין שחלקו כיון שעלה גורל לאחד מהן קנו כולם..... ג-קצג

חלק - סימן

מצבת הרה"ק רבי אהרן יחיאל האפשטיין מקאזניץ זי"ע בעיר זעליחאב (עיין לקמן במדור הילולא דצדיקיא - עמ' מג)

מערכת המשנה

ליקוטים קצרים מתוך שו"ת משנה הלכות ושאר ספרי רבינו הקדוש זי"ע
נערך ע"י הרב מרדכי צבי גינזבורג | אין ללמוד מכאן הלכה למעשה

במסגרת דף היומי

בבא בתרא צ"ט ע"ב

מתחילה או שתיקנו להם הדרך להילוך והבעלים ידעו ושתקו, דכה"ג כיון דראה שהרבים מחזיקים בו ומתקנין בו כבשלהם הי' לו למחות, וכיון דשתק הו"ל כנתן בידים. אבל אם החזיקו בו סתם בהילוך ולא מוחה בעל השדה - אין זה מיקרי דרך הרבים ויכול למחות אע"ג שכבר החזיקו כיון שהוא שלא ברשות.

וכן פי' התוס' לעיל (יב, ד"ה מיצר שהחזיקו בו רבים אסור לקלקלו) היינו כשהחזיקו ברשות, אבל אם באים להחזיק שלא ברשות יש למחות בידם וכו' כדמוכח בהמניח (ב"ק כ"ח). וכ"כ עוד (כו, ד"ה עד) פי' ר"ח וריב"ם דרבים הוחזקו במצרא דרב הונא וברשותו, דאי לאו הכי אין חזקתו מועלת, ע"ש. וכ"כ המזאירי וז"ל, שכל מיצר שהחזיקו בו רבים שלא כדרך גזילה אלא או מן הדין או ברשות בעלים ע"ש.

וכתב רבינו דזה פשוט דהאי ברשות מיירי שנתן להם רשות, אבל אם הם עברו בלא נתינת רשות להדיא, אלא לא מוחה בהם, כה"ג לא מקרי ברשות, דעביד איניש דלא קפיד. ואין לומר דכיון דלא מוחה בהו שלא לעבור, נמי מקרי ברשות, דא"כ לעולם לא תמצא מיצר שהחזיקו בו רבים שלא ברשותו, דכל שיעברו שם פעם ולא מוחה א"כ הו"ל ברשות, ואם מיד מוחה א"כ לא החזיקו בו רבים. והחזיקו בו רבים מיירי שזמן מה לא מוחה בהם, וע"כ מיירי בשתק ולא מיחה זמן מה ואח"כ מיחה, דזה מקרי שלא ברשות.

מתני'. מי שהיתה דרך הרבים עוברת לתוך שדהו, נטלה ונתן להם מן הצד - מה שנתן נתן, ושלו לא הגיעו.

הנה מעשה הי' בראובן שהי' לו מגרש פנוי, והשכנים היו עוברים ושבים דרך אותו מגרש לקצר להם הדרך אשר ילכו בה. ומחמת שאירע שם כמה מעשים מאינשי דלא מעלי שנכנסים גם שם כיון שהוא מקום כהפקר, ואנסו שם כמה נשים ועוד הזיקו שם, הסכים ראובן לעשות גדר סביב המגרש למנוע מליכנס שם, וימנע ההיזק להעוברים ושבים דרך שם. וקם אחד מהשכנים אשר זרכו לעבור דרך שם וטען שאסור לראובן לגדור את הפירצה כיון שהחזיקו בו רבים לעבור דרך שם, הו"ל דין דרך שהחזיקו בו רבים דמבואר בסוגיין דאינו יכול ליקח הדרך אפי' אם נותן להם דרך מן הצד.

וכתב רבינו (שו"ת משנה הלכות ח"ד סי' רנ"ו) דטענה זו דהו"ל כמו דרך הרבים דאינו יכול ליקח הדרך וליתן להם מן הצד - זה אינו, דמבואר ברשב"ם ז"ל (ד"ה מי שהיתה) דדרך הרבים הוא שהחזיקו לעבור שם מעולם, או ע"י בעל השדה שנתן להם מתחילה את הדרך. וברשב"ם (ק, ד"ה שהחזיקו בו רבים) כתב, שהשווהו ותקנהו להילוך, והבעלים ידעו ושתקו - אסור לקלקלו, דודאי לרבים מחל, וכ"ש מותני' שנתן להם ההוא דרך בידים, הלכך מה שנתן נתן וכגון שהחזיקו, ע"כ. משמע דדוקא אם החזיקו מעולם או שנתן להם הדרך

הילולא דצדיקיא

הרה"ק רבי אהרן יחיאל האפשטיין מקאזניץ זי"ע ד' תשרי תש"ב

רבינו אהרן יחיאל נולד בשנת תרנ"א (1891 למס'), לאביו הרה"ק רבי ירחמיאל משה האפשטיין מקאזניץ (Kozienice, Poland) זי"ע, דור שישי בן אחר בן להרה"ק המגיד מקאזניץ זי"ע, ומצאצאי הרבי ר' אלימלך מלזיענסק (Leżajsk, Poland) זי"ע, והרה"ק רבי נפתלי צבי מראפשיץ (Ropczyce, Poland) זי"ע. ולאמו מרת ברכה צפורה ע"ה, בת הרה"ק רבי מרדכי טווערסקי מלועב (Lojeŭ, Belarus) זי"ע, נכד הרה"ק רבי אהרן מטשערנאביל (Chornobyl, Ukraine) זי"ע, ונכד הבעש"ט זי"ע.

ימי נעוריו

עוד בצעירותו לקחו אביו עמו מזמן לזמן אל תוך חדרו של זקנם המגיד מקאזניץ, מקום שהיה מיועד לצדיקי בית קאזניץ ליכנס לשם ברתת זיע בעידנא דחדוותא, במוצאי שבתות, וכשהוצרכו לפעול ישועה. באחד הביקורים, בעוד רבינו מוחזק בידי אביו, הוציא את ידיו בהצביעו על מיטת קדשו של המגיד, וקרא בקול: "אני רואה את זקני המגיד הקדוש יושב על המטה". לשמוע דבריו סטרו אביו על לחיו בכדי להשתיקו, בהוספת אזהרה לבל לו לפרסם ולספר לאחרים את כל מה שהוא רואה. החסידים שנוכחו שם, כבר הבינו היטיב כי יניק זה עתידו לגדולות, ושמרו את הדבר בלבם.

רבינו היה מקושר מאד לדודו [אחי אביו מצד האם] הרה"ק רבי ישראל מסטאלין (Stolin, Belarus) זי"ע המכונה 'הינוקא'. ממונו למד להסתיר את מעשיו מעיני בני אדם, ומצד שני כוחו הגדול שעל ידי דיבור אחד, או ע"י ראייה חדה היה יכול לקנות את לבם הנידחים והתנועים, עד שנתהפכו לאיש אחר לגמרי. הרה"ק מסטאלין העריך מאד את רבינו. כאשר נפטר הרה"ק מסטאלין בראש השנה שנת תרפ"ב (1922 למס'), הרגיש זאת רבינו.

דרכו של רבינו היה בכל בוקר כאשר קם ממיטתו, ואחרי שנטל ידיו, קודם הניחו את רגליו על הארץ, אמר: "איך בין גאיט'ס, און גאיט איז מיינער. ער איז א גאיט אויף הימעל און די ערד און אויף אלע וועלטען".

כשהגיע לפרקו נשא את מרת רחל בת שבע ע"ה, בת דודו הרה"ק רבי אברהם פנחס ספרד מקינעוו (Kunów, Poland) זי"ע, בן אחר בן להרה"ק רבי יעקב יוסף רב ייבי מאוסטראה (Ostroh, Ukraine) זי"ע, ונכד הבעל התניא זי"ע, חתן הרה"ק רבי מרדכי מלועב זי"ע.

אחרי תקופה התאחדו החסידים, לאסוף ולגייס כסף רב בכדי לרכוש עבור רבינו מגרש גדול בעיר אוטוואצק (Otwock, Poland), שיאפשר לו לבנות שם בית רחבת ידים, שישמש לחצר הרבי. אך רבינו התנגד בכל תוקף, באמרו כי סכום כסף אשר יספיק לרכוש מגרש גדול ונאה, מוטב לחלקם לצדקה לנצרכים, עניים ומיעוטי יכולת.

מאיזך הרבנית כן נמשכה אחר הרעיון, בהיות שנתגדלה אצל משפחה עשירה, במושגים אחרות. אבל רבינו דרך אחרת היה לו, לחיות כל כולו אך ורק למען הזולת, ולעצמו לא צריך כלום. לבסוף נרכשה המגרש והחצר באטוואצק ע"י הרבנית ללא רשות בעלה. משנודע לרבינו הדבר, שלח אליה מכתב לאטוואצק, ובו נאמר שמכיון שאינה יכולה ואינה מוכנה ללכת בדרכו, שוב לא יוכל להמשיך עמה, והבחירה בידיה, או שתתחרט על רכישת החצר, או שתתפרד החבילה. אך באשר היא לא היתה מוכנת לדרכו בקודש, נפרדו דרכיהם, והיא חזרה לבית אביה. מאז לא התחתן רבינו טוב.

הנהגה

אחרי פטירת אביו ביום י"ג אלול תרס"ט (1909 למס'), הכתירו רוב מנין ובנין של חסידי אביו את רבינו לממלא מקום רבם.

הנה לפנינו תיאור מרטיט מאחד מחסידיו הרה"ח רבי אברהם מרדכי גוטמאן ז"ל: "אזא הייליגער מלאך, אזא קדוש. מען האט געזעהן דער רבי איז העכער פון אלעמען. ער גייט טאקע דא, אבער ער דרייט זיך אין הימעל. עס איז נישט געווען אמאל דער רבי זאל זאגען א זאך, און עס זאל נישט זיין פונקט אזוי ווי דער רבי האט געזאגט. ווי ער איז נאר געווען האט ער געוואוסט אלעס וואס טוט זיך דארט ארום אין ארום. דער צורה זיינער האט געלאכטען אזוי ווי די זון. מען האט מורא געהאט צו קוקען אין פנים. ער איז געווען א מלאך אלקים. נאר אן צו קוקען די הייליגע פיערדיגע אויגען פונעם הייליגען רבי'ן איז געווען א ציטער אשעק, אלע גלידער זענען צוטרייסלט געווארען. די הארץ איז צוגאנגען פון פחד. און דערנאך איז דער מענטש אינגאנצען איבערגענומען געוואען".

הרה"ק רבי משה מרדכי מלעלוב (Lelów, Poland) שזכה להסתופף בצלו של רבינו, אמר עליו: "די וועלט האט מרנן געווען נאך איהם, היה להם קושיות עליו, אבל היפוך הוא הדברים - הוא הפקיר את גופו ואת נשמתו עבור כלל ישראל, וכי עוד יש להקשות על מעשיו?"

דרכו בקודש היה לערוך שלחנו הטהור גם בימות החול, והיה מתיישב עם אנשיו אל השולחן, ולפעמים היה עורכו בחצר, בהזדמנות אלו היה מדבר עם אנשיו וחסידיו דיבורים קדושים שהפיוח בהם רוח קדושה וטהרה להתחזק ביתר שאת וביתר עוז בדרכי התורה ויראת ה', תוך כדי אמירה רכה בשואלם על שלומם ושלוש משפחתם, ולמצבם הרוחני והגשמי. גם בנסיעותיו מעיר לעיר, אזי כשהגיע ליעדו הכמוס, היה עורך שלחנו הטהור גם באחד מימי החול, והחסידים היו מעמידים על השלחן משקה ביר.

סיפר הרה"ח רבי יוסף שרגא הערשקאפ ז"ל: בפעם הראשונה שהגיע אל רבינו, כשנשאל ע"י רבינו לשמו ולשם אמו ולשם זקנתו, לא ידע לענות אלא לשמו ולשם אמו 'יוסף שרגא בן הענא', אך את שם אמו לא ידע לומר. אמנם רבינו אמר לו מיד את שמה המלא 'הענא בת חוה'. כשחזר לביתו ושאל עליה ועל שמה, נודע לו מבני משפחתו כי אכן כך שמה.

עוד סיפר הרה"ח רבי יוסף שרגא הערשקאפ ז"ל: פעם נסע לשובות עם רבינו בעיר ריקא (Ryki, Poland). כשהגיע לבית האכסניא, הריח שם ריח שמבשלים שם קאשע, והוא מטבעו

לא אהב המאכל הזה, על כן התרחק ממנה. והתחיל לדאוג לעצמו שבאם לא יכינו מאכלים אחרים מלבד הקאשע, מה יהיה לו לאכול בשבת. והנה פתאום שומע את קולו של רבינו: "יש כאלו אנשים המואסים במאכלים הצומחים, ואיני מבין כלל איך אפשר למאוס במאכל כזה".

למחרת בעת הסעודה ישב קצת רחוק ממקום רבינו, וכאשר הגישו לו את החמין כבר יצא לו כל המיאוס והריחוק מהמאכל שהיה לו עד אז, מכח דיבוריו הקדושים של רבינו. תיכף התיישב לאכול עד שהרגיש בה טעם גן עדן ממש, אך נתבייש מחביריו לגמור את כולה. ועל כן השאיר מעט בצלחת אשר לפניו מחמת בושתו. פתאום שמע שוב קולו של רבינו אומר: "יש אנשים האוכלים מאכל הערב ומתוק לחיכם, אך מתביישים מאלו היושבים לצדו לאכול כולו. ליהוי ידוע לכם, כי זה שאינו אוכל מחמת בושתו מאחרים, נחשב כי הוא עובד לזרים, והוא בבחינת עובד עבודה זרה". בשמעו זאת ידע היטב כי הדברים מכוונים אליו, ומיהר לגמור לאכול את כל החמין.

סיפר הרה"ח רבי שלמה מענדזיצקי ז"ל: פעם ראה את רבינו אוכל לאקשען, והלאקשען שנפלו מהכף החזיר בידיו לתוך הכף. אולם פעם אחרת הבחין שרבינו אוכלם כך בלי להחזירם לתוך הכף. והרהר במחשבתו מה זה שלפעמים מחזיר רבינו את הלאקשען בידיו לתוך הכף ולפעמים לא. לפתע הביט עליו רבינו ואמר לו: "בשבת הלוא הותר לאכול כרעבתן (עי' תוספות שבת סי' רע"ד סק"ד), ועל כן אכלתי אותם אז מבלי להחזירם לתוך הכף. אך ביום טוב אסור לאכול כרעבתן, ועל כן אינו אוכל אלא עם הכף".

פעם אחת נכנסו שני יהודים להתדיין לפני רבינו, ולסדר לפניו טענותיהם אודות סכסוך שהיה ביניהם. בתחילה היה עליהם להמתין זמן מה, כי טרם ידעו האם יוכל רבינו לקבלם היום או לא, והם המתינו שם בחרדת קודש. אחר זמן ממושך יצא רבינו, והתיישב בראש השלחן והושיבם לשני צדדיו זה מול זה. "קודם כל", פתח רבינו, "עליכם לשלם את דמי פסק מראש", ואכן כל אחד מהם הוציא חמישים רובל מכיס והעבירם לידי רבינו. רבינו קרא למשמשו והעביר את הכסף אליו, תוך כדי חוקרו אצלו האם בשטיבעל פלוני כבר יש די עצים להסקה או לא. כשענה המשמש שיש די כפי הצורך, צוה לו רבינו שיקח את הכסף ויך לקנות לחם וגבינה ויביאם לשטיבעל פלוני, שיהיה שם לאכול עבור הלומדים שם.

לאחר ששמע רבינו את טענותיהם של שני בעלי הדין, לבש רבינו את כובעו העליון, והכריז כי הפסק הוא שהוא לא יפסוק בזה, כי כל המריבה היא על כסף, באמרו: "וכי כסף הוא כה חשוב להסתכסך עבורה?" דממה הושלח בחדר, רבינו הרים את קולו וקרא עליהם בתמיהה: "היתכן שיהודים יריבו ביניהם זה עם זה על כסף?" וכך חזר ושנה את תמיהתו כמה פעמים, ובכל פעם הרים את קולו יותר ויותר, עד שכל הנוכחים שם נבהלו מפניו, והבעלי דין כבר התחרטו לחלוטין על שבאו לידי כך.

לאחר כך פנה אליהם רבינו בשפה רכה, ודיבר על לבם שאינו כדאי שיריבו על ממון, ושיראו להתרצות ולהתפייס ביניהם. וכך שנה רבינו את דבריו, עד שפרחה והתמוגגה כל הרוח מטענותיהם, והושיטו את ידיהן זה לזה, אך עדיין ברפיון קצת. למראה זאת צעק עליהם: "וכי לזאת התכוונתי, ששני בשרים נפרדים יגעו זה בזה?" נתכוונתי שתתפייסו שניכם בכל לבבכם".

לשמע הדברים הללו אכן נתפייסו שני בעלי דינין וביקשו מחילה זה מזה, ואז יצאו יחד בריקוד של שמחה, עד שסחפו את הקהל העומדים מסביב איתם, ובה נסתתים הדין תורה.

פעם אמר רבינו: "יכולים לראות החילוק בין אלו שזכו ללמוד ולילך בדרכי אור החסידות, ובין אלו שלא זכו. בעת אמירתם הפסוק שבתהלים (קלט:ז-ח) "אנה אלך מרוחק ואנה מפניך אברה, אם אסק שמים שם אתה ואציע שאול הנך". מי שלא זכה לילך בדרך החסידות אומרו כפשוטו 'אם אסק שמים שם אתה, ואציעה שאול הנך'. אך החסיד אומרו מתוך שמחה וטוב לבב, כי הלא באמת גם שם אתה נמצא עמדי, איז מיר דאך טאקע באמת גוט".

פעם התאכסן עשיר אחד במלון יוקרתי באטוואצק. יום אחד הגיע להתפלל שחרית אצל רבינו. לאחר שחרית היה הסדר שרבינו חילק לחם לפת שחרית ומרח לכל אחד כף חמאה. גם העשיר לקח פת וחמאה. אח"כ התבטא לפני רבינו, שמכל התענוגים בבית מלון היורקתים לא הרגיש טעם טוב כמו בכף חמאה זו. אמר לו רבינו: "ככה זה, כשאוכלים אצל אומפארגינער, אפילו כשמשלמים, אין לזה טעם. אבל אצלי למאכלים יש להם טעם ערב יותר מהרעסטאראנט הכי טוב בלאדז (Łódź, Poland), מכיון שאני נותן בעין טובה".

עמוד החסד

מתוך דאגתו לעניים הטריח רבינו את עצמו עבורם להכין להם מזון, גם היה דואג לסדרם במלבושים לכל אחד ואחד כפי צרכו. בעיקר קירב רבינו אנשים פשוטים נדכאים וקשי יום והדליק בהם אש שלהבת קודש, והיה עומד ומדליק נר נשמתם עד שראה שההעברה ללהב יצאה, וכי השלהבת עולה מאליה.

רבינו היה גאון בתורת החסד והצדקה והיה מחלק את כל כספו. משפחות רבות היה מפרנס ומכלכל כפי צרכם, אך גם שם התבלט בגאונותו איך לאסוף. פעם כשהגיע רבינו בחורף בשעות הבוקר המוקדמת להקדש שטוב, וראה שם נער צעיר עומד יחף מבלי נעלים לרגליו, מיהר רבינו לחלוץ את נעליו מעל רגליו, והלבישן לנער זה.

פעם הגיעה אשה עניה אל רבינו בבכיה, שמשתדלת בכל האפשר להביא טרף לביתה, ולפרנס את בני משפחתה, ועומדת היא שעות רבות בשוק למכור פירות, אך אין קונה, והדחקות קשה מנשוא. מיד יצא רבינו לשוק עם קבוצת חסידים, והלך למקום בו עמד דוכן מכירתה, וניגש רבינו לדוכנה והפך את כל תכולתה, והנה כל הפירות נתגלגלו בין רגלי העוברים והשבים, שטו העם ולקטו כל אחד לעצמו. מיד פנה עליהם רבינו וביקש מכל אחד ואחד לשלם לעניה זו את כל דמי נזקה עד הפרוטה האחרונה. ומאז לא היה חסר לה פרנסה.

רבים השיב מעון

רבים השיב רבינו מעון, והוציא יקר מזולל. פעם שאלו הגה"ק רבי שמעון'לה מזעליחוב (Żelechów, Poland) ה"ד: "קאזניצער רבי, אתם עוסקים עם יהודים פשוטים, ומצליחים להכניס בהם יראת שמים. מדוע אין אתם מכניסים קצת פנימיות אצל הבחורים לומדי תורה?" השיב לו רבינו: "תאמין לי רבי שמעון, הרבה יותר קל להכניס באדם הכי גס הרהור תשובה אחד, מלהכניס פנימיות בבחור הלומד אבל הוא נתפס רח"ל בגיאות".

רבינו לא הביט על כבודו, ועשה כל מיני תחבולות להחזיר יהודים לאביהם שבשמים. ומסופר: אחד מחסידי רבינו לא היה יכול לסבול יותר את דרכו הקדושה והטמירה, ושעל ידי דרכו הפלאי גורם להתנגדות עליו מאלו שלא הבינו לגדלו ולקדושתו. ופעם התבטא בחוצפה וכמטיף לו מוסר: "דער רבי פירט זיך אביסעל צו ווילד". רבינו לא ענה, רק אמר לו: "דו וועסט נאך צו אונז דארפן אנקומען, און מיט דיינע זאקען קומען צו אונז צו לויפען".

לאחר כמה ימים ערכו שוטרים חיפוש בביתו של הלה, ומצאו אצלו במחסן מלא סחורה שחורה, דבר שמקבלים עליה עונש קשה. לאחר השתדלות מרובה נתנו לו לצאת מבית הסוהר ביערבון עד זמן המשפט. הלה שידע היטב את המאמר חז"ל (אבות פ"ב מ"י) הזהרו בגחלתם שלא תכוה, הבין כי פגע בכבוד רבינו. מיד ברח אל רבינו, שם חלץ את מנעליו, ובאנפילאיו ברגליו נכנס אל הקודש פנימה לבקש מחילה. גם ביקש מרבינו שיברכו שינצל מהצרה הקשה שנפלה עליו. מכיון שהיה זה בעשרת ימי תשובה, ענה לו רבינו: "הנה עתה בעשרת ימי תשובה, הרי מוחל הקב"ה לכולם את העונות, וגם אני מוחל לך, והקב"ה יעזור".

יום המשפט התקרב, והלה שלא ראה איך יוכל להחליץ בקלות מהמיצר אליה נקלע, הגיע שנית אל רבינו וחלץ את מנעליו, וביקש בתחנונים מרבינו שיברכו להינצל מהצרה הזאת. רבינו בירכו שיפטר מהם, והתנה עמו כאשר יצא זכאי מהמשפט, עליו להזמין ולהכין קאנצערט. הלה הבטיח. ורבינו ביקש ממשמשו להביא לו פח מים, רבינו שפך עליו המים באמרו: "גיי, דו ביזט א געהאלפענער".

הלה החליף את בגדיו הרטובים והלך למקום המשפט, ובאופן פלאי יצא זכאי מהמשפט. אח"כ חזר אל רבינו להודות לו, ואמר כי בימי חנוכה יזמין את הקאנצערט שהבטיח. והוא אכן הזמין אולם גדול ורחבת ידים, גם קרא והזמין כמה משחקי כלי זמר שונים שהיו ידועים בנעימם וקול זמרים. רבינו פקד עליו לפרסם בעיר שיתקיים קאנצערט, והכניסה לשם חינום, וכל מי שירצה יוכל לבוא לשם.

גם רבינו הגיע לקאנצערט, וכשהתחילו המזמרים לשיר, רץ רבינו בין הכסאות כמחפש אחרי מטמונים, עד שעצר ליד אחד מהמשתתפים, ואמר לו בקול שחוק: "בא נריב קצת". רבינו הסיר מעליו את מלבוש העליון, ועמד לפניו מלובש בטלית קטן רחב ויפה. כשהלה גם הסיר את חלוקו, הבחין רבינו שלא היה מלובש בטלית קטן, ותמה עליו: "וכי אין לך טלית קטן"? והלה הודה שלאחרונה התחיל קצת לנטות מדרך הנכון. רבינו לא נתן לו לברוח משם, ואמר לו: "בא עמי", והלך אתו לחוץ, שם דיבר על לבו עד שהחזירו בתשובה.

רבינו הזמין את כל הקאנצערט כדי להוציא נשמתו של זה מהבוץ והרפש אשר טבע בתוכה ונשקע עמוק שם, והעלה אותו לאביו שבשמים. לאחר זמן הצטרף הבעל תשובה אל חסידי רבינו, ואחרי תקופה היה נחשב לאחד מבני עלייה בעיר.

העניות בפולין, ובפרט לאחר מלחמת העולם הראשונה היה קשה עד מאד, ובפרט לימי הפסח היה קשה להשיג את כל צרכי החג המרובים. אולם אצל רבינו היה שפע גדול, ומסופר: פעם הלך רבינו לפני פסח באחד הרחובות בוורשא (Warsaw, Poland). תוך כדי הליכה קרא לנערה קטנה, שהלכה ברחוב לפי תומה ושק מוחזק בידיה. רבינו שאלה מאין היא הגיע לכאן. והשיבה

כי מגיעה עכשיו מבית המרקחת. לפליאת הנוכחים ביקש רבינו שתראה לפניו את המרשם. לאחר שהתבונן רבינו בבקבוק ובניירותו, ביקש ממנה שתצטרף אליו לחזור לבית מרקחת.

מיד כשנכנס רבינו אל בית מרקחת, שאלו רבינו את הרוקח על פשר המרשם, ועל דבר הבקבוק שהכיל את התרופה. כשהתבונן הרוקח במרשם ובקבוק כאחד, לפתע נתחוויר כולו כסיד והתעלף. ולא יכלו להרגיע עד שאמרו לו שבנס מן השמים לא אירע דבר, ועדיין לא השתמשו בתרופה. אז נרגע הרוקח, והתנצל שבטעות העביר לה בקבוק רעל.

הרוקח אע"פ שלא היה אז שומר תורה ומצוות, כל כך התפעל מגדולתו של רבינו שברוח קדשו הציל כמה נפשות, בין את החולה ובין הרוקח עצמו, שבאם היה התרופה מזיקה היו מנשלים אותו מפרנסתו, ומושיבים אותו במאסר. ועל כן קיבל על עצמו לשלם בעבור רבינו כל צרכי חג הפסח הקרב ובא בהרחבה גדולה. ומכיון שהיה עתיר נכסים, קנו הגבאים על חשבוננו מדי שנה ברחבות כל צרכי הפסח, והיה בריח גדול לכל החסידים שבאו להסתופף בצל הקודש.

פעם אחת אמר רבינו, שידיעו לפורקי עול כי הוא יערוך עבורם 'שולחן' ביום הכיפורים. האולם שהזמינו לכך נתמלא מאנשים אלו. כאשר נכנס רבינו והתיישב על כסאו ממולם, לפתע נפתח מעיינם והורידו כנחל דמעות שלישי, והתעוררו בתשובה. לאחר כך צוה רבינו להכניס להם אוכל ושתייה, אך אף אחד כבר לא העיז לטעם מהכיבוד, כי כולם כבר קיבלו עליהם כאחד לחזור בתשובה.

אלה מסעי

רוב שנות חייו ופעליו של רבינו עברו עליו בנדודים, בנסיעות ממקום למקום. בנסיעות אלו הציל רבינו הרבה נשמות מרדת שחת, והחזיר אותם בתשובה שלימה. ולא איוה למושב לו כל עוד ידע שעדיין ישנם עוד נידחים במקומות שונים, שבאמת צמאים הם לדבר ה', ואשר נפשם מתאווה ומצפה מתי יבוא המאור הגדול וידליק בהם ניצוץ אחד בתוך נשמתם, שיהיה בו כדי להדליק ולהבעיר ולהלהיב את כל תוך תוכם ולהעלותם על נס.

על פי רוב היה רבינו מפתיע את אנשיו בנסיעותיו הפתאומיות, ללא הודעה רשמית מוקדמת, אף ללא שישלח שליח מקודם להודיע לאנשי המקום על בואו, גם לא המתין עד שיזמינו אותו. על פי רבינו יחנו ועל פיו יסעו, יש אשר חנה לכמה ימים, ולפעמים חנה מערב ועד בוקר, או ימים או חודשיים, הכל כפי ראות עיניו הקדושים, ולפי הצורך המקום והשעה.

בדרכו יסד ויזם רבינו שיעורי תורה לבחורים, שמחמת צוק העיתים בימים ההם יצאו לעבוד, ולאט לאט התחילו לשכוח קצת לקבוע עתים לתורה, וכך נתדרדרו מטה מטה. תחת פיקודיו נתמנו כמה אנשים שעליהם היה מוטל העול לדאוג ולסדר מגידי שיעורים. גם פקד רבינו על שלווחי לחפש אחר בחורים אלו ולהביאם לבית המדרש.

וכן היה אוסף את ילדי הסביבה אל בנין בית הכנסת המקומי, ללמוד מפי תלמידי חכמים מיוחדים. רבינו היה מפקח באופן אישי על כל הנעשה, על פיו הוחלט איזה מסכתא ילמדו, והיה רבינו משתעשע רבה בתינוקות של בית רבן, ודמותו הקדושה השפיעה והקרינה עליהם.

רבינו הדריך את התלמידים שלא להפסיק בלימודם בכל אופן, יהיה מה שיהיה. פעם באמצע השיעור ראה רבינו על אחד הילדים שמסתכל ומביט הוא ללא הרף בשעונו. קרא לו רבינו ואמר לו: "על הילד הלומד לדעת כי צריך הוא תמיד לשאת בכיסו א צענער'ל". והוסיף להסביר, כי כאשר מתיישים ללמוד לאחר תפילת מעריב, עליהם ללמוד ברציפות ובחיות ללא הפסקה כלל, וכל זמן שעדיין יכולים להמשיך ללמוד לא יפסיקו חלילה. ההסתכלות בשעון אף הוא להפסקה מיותר יחשב, כי למאי נפקא מינה, ממה נפשך אם יכולין, אז תמשיכו. אלא מאי שמסתכל בשעונו כדי לברר השעה, לדעת האם הגיע השעה בו נועל השוער את שערי חצרות הבתים והולך לישן, ולא יקום לפתוח את השער בעבור הילד כי אם בצענער'ל. והילד הזה שחסר לו מטבע זו מוטרד מכך, ולכן מסתכל בשעונו ומפסיק בלימודו, על כן מומלץ להחזיק מטבע זו, בכדי למנוע טירדה זו.

פעם אחת באמצע השיעור התעלף אחד מן הילדים. מיד רץ רבינו אל הנער להצילו, ופתח בצעקות אדירות: "אוי ואבוי ילדים יקרים, מהרו והביאו מים כדי להצילו". רבינו הלך בעצמו והטריח את עצמו והביא עוד ועוד קיתונות של מים, ושפכם על פני הנער עוד ועוד, עד שהתמלא כל החדר מים על כל גדותיו, ועוד לא נחה דעתו, וצעק לעברם של האנשים המתאספים: "היודעים אתם מה עוד אפשר לעשות בילד שמתעלף כדי להקיצו?" אח"כ הלך רבינו לחדרו והביא משם כרים וכסתות והניחם על הילד, ולא נח ולא שקט עד שהתעורר הילד וחזר לאיתנו.

כאשר התעורר הנער היה החדר מלא מים, כל הספלים והשולחנות הפוכים, והכרים והכסתות מושלכים ורטובים, וכל הרצפה כולה מלוכלך. ואז אמר רבינו לילדים: "ידעתי גם ידעתי כי לבסוף הילד יתעורר, וכן ידעתי גם ידעתי שלא היה המצב גרוע כל כך. אך רציתי להראות לכם שתראו ותדעו מהיום והלאה כשיהודי אחר נמצא בצרה, צריכים להפקיר את הכל ולבוא ולהצילו ולעמוד לעזרתו, ולהפקיר כל ממון ורכוש בכדי להציל נפש אחת מישראל".

רבינו נסע גם ללאנדאן (London, England), כשהגיע ליד הגבול להיכנס לענגלאנד, שאלוהו העומדים על משמר הגבולות למטרת ביקורו. ענה רבינו כי הגיע הנה בשליחות אבותיו וזקניו הקדושים. כששאלוהו לכמה זמן בדעתו ובכוונתו להישאר שם, ענה רבינו עד שאביו יקרא לו לחזור הביתה. רק כשחזר לפולין, גילה רבינו טפח וכיסה טפחיים ממטרת נסיעתו ללאנדאן, ואמר כי הוציא ממקום טומאה זו כמה נשמות טהורות שהיו בשביה, וכי זאת היתה סיבת נסיעתו לשם.

במקום אחד שם התאספו הרבה מאלו שירדו מהדרך, ושיחקו בקלפים. רבינו הגיע לשם הרבה פעמים ושיחק אתם, את כולם ניצח. וכל מי ששיחק אתו פעם אחת כבר לא הגיע לשם יותר. עוד מסופר: סיפרו לרבינו כי בליל שבת יתקיים קאנצערט גדול מכנר (violinist) אחד שהיה יהודי תועה ל"ע שהיה מפורסם. והיה מודעות גדולות בכל העיר להודיע על כך, וכל אלו שירדו מהדרך הלכו לשם. בליל שבת אמר רבינו לסובבים אותו: "כולנו הולכים היום אל הקאנצערט". רבינו הלך לשם ונכנס בין כל האנשים, ובלא שום פחד עלה על הבימה, היכן שהכנר עמד, ונעמד מולו וצעק עליו: "שבת, שבת, שבת". אח"כ פנה אליו ואמר לו לבוא עמו, והכנר עזב הכל והלך אתו, וכמובן שהלה שב בתשובה שלימה.

אחד מאלו שחזרו בתשובה ע"י רבינו בפולין, החליט יום אחד שקשה לו לחיות כיהודי שומר תורה ומצוות, וברח ללאנדאן, בחושיבו כי אין לו שם מי שמעכב בעדו מלעשות מה שלבו חפץ. והנה באחד הימים כששהה רבינו בלאנדאן, חקר ודרש על סדר האוטובוסים באיזה הרחובות הם נוסעים, ובאיזה שעות הם עוברים. כך חקר ושאל לסדר האוטובוסים עד ששאל 'ומה עם אוטובוס זה, אה, זה האוטובוס שחיפשתי'.

והנה הלה שברח מרבינו נסע על אוטובוס זה, כאשר ראה רבינו את האוטובוס סימן לנהג לעצור, וניגש תיכף אל המקום בו ישב היהודי, ותפסו בידיו ואמר לו: "אתה בא אתי", וכך הצילו והחזירו בתשובה שלימה.

אחרית ימיו

כאשר פרצו הגרמנים הרשעים ימ"ש לפולין, שהה רבינו בוורשא. רבינו עזר שם לאחינו בני ישראל בכל יכלתו. הוא המשיך בעבודתו בקודש ביתר שאת וביתר עז, במסירות נפש השיג בחודש תשרי ארבע מינים. תחת ברד וכדורים, תמרות אש וגפרית ועשן יצא רבינו לחוץ להמציא מזון ואוכל לנצרכים.

בשנת תש"א (1941 למס') הגיע רבינו לעיר זעליחאב. בערב ראש השנה שנת תש"ב הגיעו הרבה לשהות בצל הקודש. בערב ראש השנה נחלה רבינו במחלת הטיפוס (typhus). ביום ב' של ראש השנה אמר רבינו למקורביו: "אם האשמדאי רוצה להשמיד ולהרג את כל היהודים, אני רוצה לחיות יותר, כי איככה אוכל וראיתי באבדן עמי ישראל". עוד אמר במרירות: "מען האט מיר אויפגעהערט הארכען אין הימעל, האב איך נישט וואס צו לעבען". במוצאי צום גדליה עלה רבינו בסערה השמיים, ונטמן בבית החיים בזעליחאב.

זכותו יגן עלינו ועל כל ישראל אמן

מקורות: הארי במסותרים

מגיד משנה לנוער

ראש השנה

ע"י שתוקעין תקיעות דמישב וחזרין לתקל תקיעות דמעמד נתערבב השטן

די גמרא זאגט (ר"ה טו.) מען בלאזט שופר ראש השנה ווען מען זיצט און ווען מען שטייט כדי צומישען דעם שטן. לערנט רש"י (טז: ד"ה פדי לערבב) פדי ער זאל נישט באשולדיגען די יודען. און ווען ער הערט אז די יודען זענען מחבב די מצוות, ווערט ער שטיל איין קען נישט רעדען. תוס' זאגט דארט (טז: ד"ה פדי לערבב) ווען דער שטן הערט דעם קול פון דעם שופר, אין די ערשטע מינוט ווערט ער צומישט. ווען ער הערט דעם צווייטען קול, זאגט ער דאס איז זיכער דער גרויסער שופר פון משיח, און עס איז געקומען די צייט ער זאל אוועקגיין פון די וועלט.

דוקא בתקיעות שופר תקנו דבר להראות חביבות המצוה

מען דארף פארשטיין פארוואס נאר ביי תקיעת שופר האט מען מתקן געווען צו טוהן די מצוה אויף צוויי וועגען, צו ווייזען חביבות המצוה, און דורך דעם ווערט דער שטן צומישט, פארוואס האט מען דאס נישט מתקן געווען ביי אנדערע מצוות.

ע"י שישאל מחבבין המצות רואין שהעברות היו רק בגלל השטן

מען קען זאן זאגען, דער אייבישטער האט דעם מענטש באשאפען ער זאל זיין גלייך, דינען דעם אייבישטער מיט דעם גאנצען הארץ, נאר דער שטן קומט און רעדט איין דעם מענטש צו טוהן עבירות. און דער שטן איז אויף דער מלאך המות, וואס דערנאך גייט ער ארויף און באשולדיגט דעם מענטש אז ער האט געטוהן די עבירה. נאר ווען ער באשולדיגט דעם מענטש, קומט מען אראפ קוקען ווי דער מענטש פירט זיך, ווייל מען קען נאר איהם דן זיין פאר איהם. און מען קומט אראפ זעהן ווי די יודען פירען זיך, ווען מען זעהט אז זיי זענען מחבב די מצוות, פארשטייען זיי אז דאס וואס מען האט געזינדיגט איז נאר ווייל דער שטן האט זיי צוגערעדט טוהן די עבירה.

דוקא בר"ה תקנו תקנה שמראה על חביבת המצוה

און פארדעם האט מען מתקן געווען די תקנה דוקא אויף ראש השנה ווען מען בלאזט שופר, וואס דעמאלס טוהן אלע יודען תשובה שלימה, דעמאלס זעהען זיי אז די עבירות זענען נאר וועגען דעם וואס דער שטן האט זיי צוגערעדט. און דערנאך יום כיפור נעמט מען דעם שעיר לעזאזל און מען איז זיך מתודה, אז אלעס קומט וועגען איהם, און מען

שיקט איהם אַוועק אין מדבָּר, און דעמאלס ווערען אלע עבירות פון די יודען פאַרגעבען.
(מגיד משנה לר"ה שנת תשנ"ג)

משה רבנו עשה את השמים ואת הארץ עדים

"האזינו השמים ואדברה ותשמע הארץ אמרי פי" (לב:א). זאגט רש"י, אז ער האט זיי באשטימט פאר עדים. אבער לכאורה ווי קען זיין עדים וואס לעבען נישט.

רצונו של הקב"ה שהצדיק יבטל את הגזרה

קען מען זאגען עס שטייט אין גמרא (מו"ק טז:) דער צדיק קען מען מבטל זיין גזירות וואס הקב"ה האט גוזר געווען. פון דעם זעהט מען אז די טבע איז משועבד צו די צדיקים. ווען דער צדיק טוט טוישען די טבע, וואס וועט אנגערופען א גס, ווערט א קידוש השם, און מען גלייבט אז דער אייבישטער האט איבערגעגעבען די וועלט פאר די וואס האבן מורא פון איהם. און ווען דער אייבישטער איז גוזר א גזירה, איז באמת זיין כונה אז די צדיקים זאלען מבטל זיין די גזירה, און עס איז נישט ח"ו א שינוי אין ווילען פון באשעפער, נאר אדרבה, דער ווילען פון באשעפער איז, דער צדיק זאל מבטל זיין גזירות ביי כלל ישראל.

משה רבנו אמר לשמים וארץ שישמעו לדבריו כדי שיתקדש שם שמים

און דאס זאגט דער פסוק 'האזינו השמים ואדברה ותשמע הארץ אמרי פי', הימעל און ערד עטס מוזט הערען מיינע ווערטער, אויב איך זאג שווערע ווערטער אדער ווייכע ווערטער הערטס אויס מיין באפעל, און טוישט נישט פון מיינע רייד. פארוואס ווייל 'כי שם אקרא גדל לאלקינו', ווייל דורך דעם וואס דער הימעל און די ערד הערט מיך צו, וועט ארויסקומען א גרויסער קידוש השם, און עס וועט פארמערט דער כח אין פמליא של מעלה, און עס וועט געהייליגט דער נאמען פון השי"ת.

יארצייטען פון צדיקים

ד' תשרי תש"ב

הרה"ק רבי אהרן יהואל האפשטיין מקאזניץ זי"ע

רבי אהרן יהואל פון קאזניץ איז געבוירען אין יאר תרנ"א, צו זיין טאטע הרה"ק רבי ירחמיאל משה האפשטיין מקאזניץ זי"ע, דער זעקסטער דור בן אחר בן פון הרה"ק המגיד מקאזניץ זי"ע, אן אייניקעל פון רבי ר' אלימלך מליזענסק זי"ע, און הרה"ק רבי נפתלי צבי מראפשיץ

זי"ע. און צו זיין מאמע מרת ברכה צפורה ע"ה, די טאכטער פון הרה"ק רבי מרדכי טווערסקי מלויבע זי"ע, און אייניקעל פון הרה"ק רבי אהרן מטשערנאביל זי"ע, און אן אייניקעל פון בעש"ט זי"ע.

* * *

רבי אהרל'ע איז געווען באוואוסט מיט זיין ווינדערליכע הנהגה, ער איז געווען א שטיק פייער. מען האט ביי איהם געזעהן אפענע רוח הקודש. ער האט געהאט מסירות נפש צו ראטעווען יודישע קינדער וואס זענען געבאדן פארקראכן פון יודישקייט. ער פלעגט אין זיי אריינברענגען א פונק פון יודישקייט, און זיי האבען תשובה געטוהן. און נאכדעם זיי אריבער געשיקט אין פארשידענע ערטער, זיי זאלן דארט זיין ערליכע יודן. הוינדערטער הוינדערטער בעלי תשובות האט ער אזוי געמאכט.

רבי אהרל'ע האט מחזיר בתשובה א בחור און האט איהם אנגעהויבן שטעלן א וועג ווי אזוי צוריק גיין צו יודישקייט. אבער נאך א לאנגע צייט פון הארעוואניע ארום דעם בחור, איז ער פלוצלינג געלם געווארען, און קיינער האט נישט געוואוסט וואו אהין איז ער פארשוואונדן.

ווען רבי אהרל'ע איז געפארען קיין לונדון. אויף פסח איז ער דארט געווען, און האט זיך שטארק געמוטשעט מיט זיינע חומרות. האט זיך געטראפן אן אשה כשרה וואס האט געטאן אלס אז דער רבי אהרן זאל האבן פון אלס גוטיס אויף פסח, און קענען אויספירן זיינע אלע חומרות.

אין טאג איז דער רבי ארויס געגאנגען, אינמיטן א הויפט גאס אין לונדון. דארט איז א דורך געפארן א צוויי שטאקאגער באס. דער רבי האט זיך געשטעלט אינמיטן וועג, און האט אויס געשטעקט ביידע הענט, ווייזען דעם באס פירער ער זאל בלייבען שטיין. ער שטעלט זיך אפ, און דער רבי איז ארויף געגאנגען אויפן צווייטן שטאק פון באס. ער טרעפט דארט דעם בחור וואס איז פארשוואונדן, און געמט איהם אראפ פון באס. יענער גייט מיט איהם האנט ביי האנט, און ער האט איהם מחזיר בתשובה געווען.

נאך א ווינדערליכע מעשה ווערט דערציילט. ווי באוואוסט האט רבי אהרל'ע באהאלטען זיין עבודה מיט ווילדע וועגן, וואס האט ארויס גערופן התנגדות פון נישט פארשטאנדיגע מענטשן, נישט געקענט פארטראגן. איז געווען א חסיד וואס האט דאס געארט, איר ער האט זיך אמהל אנגערופן צום רבי'ן: "דער רבי פירט זיך א ביסל צו ווילד". דער רבי האט געזאגט: "וואס האסטו געזאגט? דו וועסט נאך דארפן צו אונז אנקומען, און מיט דייע זאקען קומען צו אונז צו לויפן נאך הילף".

מיט א מאהל ווערט דער חסיד איינגעזעצט, ווייל מען האט ביי איהם געטראפן א מחסן מיט פאלשע סחורה, וואס אין רוסלאנד שפילט דאס מיט טויט שטראף רח"ל. נאך אסאך השתדלות האט מען איהם ארויס געלאזט אויף ערבות ביז צום משפט. דער חסיד האט

באלד פארשטאנען, אז דאס איז א שטראף וואס ער האט פוגע געווען דעם כבוד פון רבי'ן, און ער איז געלאפן צום רבי'ן, אויסגעטאן די שיד, און מיט די זאקן אריין צום רבי'ן, און געבעטן ער זאל איהם איהם מוחל זיין. דאס איז געווען עשרת ימי תשובה. האט דער רבי געזאגט: "עצט איז דאך עשרת ימי תשובה, און הקב"ה איז דאך אלעמען מוחל, בין איך דיר אויך מוחל. און הקב"ה וועט העלפן".

דער טאג פון משפט האט זיך דערנענטערט, און דער חסיד זעהט נישט קיין אויסוועג ווי אזוי זיך צו ראטעווען. איז ער נאך אמאל געגאנגען צום רבי'ן. און האט געבעטען דעם רבי'ן ער זאל איהם אנוינטשען. האט איהם דער רבי געזאגט: "ווען די וועסט געראטעוועט ווערן, זאלסט דו צו גרייטן א קאנצערט. אסאך שפילערס זאלן שפילן מיט פארשידענע אינסטרומענטען, און מוזיע זיין אז מען קען אריין אומזיסט". דער חסיד האט צוגעזאגט, און האט געזאגט, אז חנוכה וועט ער טוהן א קאנצערט. דערווייל האט דער רבי געהייסן דעם משמש אריין בריינגען א בלעך מיט וואסער. און דער רבי האט האט אנגעגאסן דעם חסיד פון קאפ ביז פיס, און האט געזאגט: "גיי ביזט שוין א געהאלפענער". דער חסיד האט זיך קוים איבער געטאן און געלאפן צום משפט, דארט איז ער מיט וואונדערליכע וועגן ארויס זכאי אינגאנצן.

דער חסיד האט צוגעגרייט אין גרויסן זאל דעם קאנצערט. ער האט געדונגען שיינע שפילערס. ווען דער קאנצערט האט זיך אנגעהויבן, איז דער רבי אויך געקומען, און האט אנגעהויבן לויפן צווישן די אלע בענקלעך, ביז ער האט אנגעטראפן א יונגערמאן, און שטעלט איהם אויף. און מאכט מיט איהם אויף ווערטל: "קום לאמיר זיך אביסל שלאגען". רבי אהרל'ע האט אויס געטוהן דעם אויבערמאנטל, זעהט מען ווי ער גייט א שיינעם לאנגן טלית קטן. דער צווייטער האט אויך אויס געטוהן דעם אויבערראק. אבער דא טרעפט איהם רבי אהרל'ע אן א טלית קטן. פראגעט ער איהם: "ווי איז דיין טלית קטן?" פארשעמט האט ער געזאגט, אז ער איז פארקראכן.

"נו" זאגט צו איהם רבי אהרל'ע: "קום מיט מיר". ער האט דעם גאנצן קאנצערט פארלאזט מיט יענעם, און האט איהם גענומען צו ראטעווען. פארדעם האט ער געהייסען מאכען דעם גאנצן קאנצערט. יענער איז שפעטער געווארן פון די חשוב'ע אידן און בני עליה פון שטאט.

זכותו יגן עלינו ועל כל ישראל אמן

מזלָא טפּאָ וגדיא יאִי

לידידנו הר"ה ג'ר' ישראל איילנבערג שליט"א
מחברי המערכת
לרגל הולדת בנו בשעטו"מ

לידידנו הר"ר דוד כהן שליט"א
ולבנו הר"ר מרדכי כהן שליט"א
לרגל הולדת התאומים בשעטו"מ

בפרוס עלינו לטובה השנה החדשה
שפתינו ממללין בכל הדרת הכבוד ובחרדת קודש

ברכת כתיבה וחתימה טובה

קדם עט"ר

כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

וכל המשפחה הרוממה שיחיו לאוי"ט

תהא השנה הזאת שנת ברכה גאולה וישועה

לכל קהל אנשי שלומנו שיחיו בכל אתר ואתר

בתוך כל אחינו בני ישראל

ששון ושמחה ישיגו ונסו יגון ואנחה

ובא לציון גואל בב"א

מכון משנה הלכות

KHAL UNGVAR
HEICHAL ZICHRON KEDOSHIM
5306 16TH AVENUE
BROOKLYN, NEW YORK 11204

קהל אונגוואר
היכל זכרון קדושים
נתייסד ע"י כ"ק מון אדמו"ר הגה"ק זצוק"ל
בנשיאות כ"ק אדמו"ר שליט"א

ערב ראש השנה

5:00.....סליחות זכור ברית
6:50 מנחה ערב ר"ה

ראש השנה

7:30 שחרית ב' ימים
12:15 בערך תקיעת שופר
6:50 מנחה ב' ימים

שבת תשובה

זמני תפלות שבת כרגיל
10:15..... עריכת השלחן ליל ש"ק
5:00 דרשה

עשרת ימי תשובה

6:45 צום גדלי' - מנחה (מנין אחרון)

י"ג מידות - ח' תשרי

11:00 תהלים בציבור
1:00 תשליך - נסיעה מביהמ"ד

KHAL UNGVAR
HEICHAL ZICHRON KEDOSHIM
5306 16TH AVENUE
BROOKLYN, NEW YORK 11204

קהל אונגוואר
היכל זכרון קדושים
נתייסד ע"י כ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק זצוק"ל
בנשיאות כ"ק אדמו"ר שליט"א

הננו להודיע בזה לאוהבי התורה ולומדיה

שכ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

ישא אי"ה

דרשת שבת תשובה

בבית מדרשנו

היכל זכרון קדושים (קומה ב')

בשעה 5:00 אחה"צ

מראי מקומות: בדברי הטי"ז (סי' תי"ר) דאי אפשר לקבל קבלת שבת שעייז יתבטל מלתקוע שופר. קושית הגרש"ק ממי שהתפלל ערבית מבעויי אסור לו להניח אח"כ תפילין. תשוי' בית שערים (אוי"ח סי' כ') לחלק בזה. קושית החקר הלכה מאי שנא דלגבי חנוכה כי הטי"ז שלא ידליק ני"ח אחר קבלת שבת מבעויי.

לקראת יומא דהילולא קדישא

שו"ת משנה הלכות
כ' כרכים
\$260 (רגיל \$320)

ספר חידושי משנה
גיטין | קידושין
\$10 (לספר אחד (רגיל \$18)

ספר מגיד משנה
על התורה - ה' כרכים
\$35 (רגיל \$65)

ספר מצות המלך
מהדורא חדשה - ב"כ
\$22 (רגיל \$92)

וכן כל שאר ספרי המכון - 10% הנחה

צו באקומען א רשימה פון די ספרים פון מכון שיקט אן אימייל

מכון משנה הלכות
1578 53rd St. Brooklyn NY

929.620.9475

MishneHalachos
@gmail.com

מיום ראשון האזינו כ"ו אלול עד ערב ראש השנה

מיר קענען דעליווערן די ספרים צו אייך

גאר א סעפיציעלע פרייז פאר בתי מדרשים און ישיבות

נדבת הנדבן החשוב | פארבינדט אייך מיט די מכון